

ŽIVLJENJE IN SVET

ŠTEV. 8.

V LJUBLJANI, 20. AVGUSTA 1933.

KNJIGA 14.

ELO JUSTIN

TURGENJEV. (lesorez)

TV/TIN

TURGENJEV IN MI

DR. N. PREOBRAZENSKI

K PETDESETLETNICI SMRTI 1883—1933

Literarna veda visoko ceni Turgenjeva kot historika, »momentnega lovca«, ki je skozi štirideset let vestno zasledoval nove struje, klesal like dnevnih junakov. Toda nekdanja šumna sedanost je postala mrtva preteklost. Citatelj, ki išče pri klasiku nevenjive in pretresljivo splošno človeške zapuščine, ne more smatrati romanov Turgenjeva za težišče svojega priznanja. Res vsebujejo nešteta dragocena opazovanja, resnične postave, globoke razglede. Lahko razumemo, da so razburjali sodobnike. Toda zgodovinski, trenutni značaj romanov Turgenjeva je postal usoden za njih notranjo književno vrednost. Neusmiljeni čas ni prizanesel nekdanjemu vplivu bogatega, neodvisnega in avtoritativnega učitelja mladega pokolenja. Napol politična slava je neizogibno obleдела. Za raziskovalca neprecenljivi letopisi Turgenjeva (razen najbolj osebnega »Rudina«) se nam zdijo prerazsodni in bleđi, dišijo prej po avtorskem modrovanju kakor po prelitih srčni krvi. Sodobnost, ki je bila njih vrlina, se je prelevila v nedostatek, ki je zakrivil marsikatero prenegljeno, površno napoved. Občanu na ljubo je potlačil v sebi Turgenjev pesnika, zamolčal ono podzavestno, mistično, godbeno poezijo, ki pomeni bistvo njegovega ustvarjanja. Njegovi romani so zapadli preteklosti. Očitujejo premalo neumrjočega življenja (saj je moral Turgenjev kmalu pokopati kot žrtev »trohice romantizma« še leta 1859. predčasno rojenega Bazarova). Če se spomnimo iz globine pristne tragične resničnosti zajetih »Ane Karenine« ali »Vojne in mira«, moramo nehote ponoviti Tolstega kruto obsodbo (na naslov neprimerno plitkejšega Boborikina): »Ko prečitam njegov roman, moram priznati, da je zanimivo napisan. A ne vem, čemu je vse to spisal? Ko da bi iz same vljudnosti vse to pripovedoval!« (»Srečanja« V. Mikulič-Veselske.)

Drugi najpomembnejši obrok pisateljeve zapuščine, pozneje v »Lovčevih zapiskih« zbrane prve povesti, pomeni tudi veliko zgodovinsko zaslugo, pogumno izzivanje cenzure, popolno izvršitev »Hannibalove prisege« neizprosnega boja zoper obsodeno nevoljništvo. Izročilo za-

DR. NIKOLAJ PREOBRAZENSKI

trjuje, da so stalno ležali »Lovčevi zapiski« na mizi pri prestolonasledniku, ki je kot Aleksander II. odpravil tlačanstvo. A preveč smo doživeli od tega časa, naše poznanje ruskega ljudstva je preveč napredovalo, da bi zdaj — po Buninu — nemoteno uživali ono potrpežljivo, v usodo vdano kmečko sveto Rusijo, ki jo je pričaral Turgenjev. Okvir nekdanjega pobožnega spoštovanja je davno razpadel. »Lovčevi zapiski« so preveč slični zagovoru sijajnega odvetnika, da bi ostali neomajna neoporečna umetnina. Svoječasno je bil Turgenjev popolnoma upravičen poudarjati zgolj vzvišeno svetlo duševnost svojih junakov celo pri mutastem Gerasimu (»Mumu«) ali priklenjenemu psu, sličnem neizprosne mu gozdnemu čuvaju (»Volčjak«). Predočil nam je samo v prijazni poetični luči kmečko praznoverje »Bežin travnik« življenjsko modrost (»Dihur in Kalinic«) globoko krščanstvo itd. Zdaj vse to preveč zaudarja po idealizaciji, da bi bilo brez ugovorov prepričevalno. Navzlic temu se množijo dokazi »povratka k Turgenjevu«, ki nima značaja slučajnega zanimanja ob priliki obletnice, temveč je pomemben za desetletja po vojni. Ta pojav ima svoje notranje vzroke, ki so vredni zanimanja in priznanja. (Naj-

boljšo, s poprej neobjavljenimi prispevki izpopolnjeno izdajo leposlovne zapuščine Turgenjeva v desetih zvezkih je objavila leta 1931. založba »Žiznj i kultura« v Rigi.)

Turgenjev je predvsem pesnik, pisatelj. Na smrtni postelji je rotil Tolstega, da bi »se povrnil k literaturi«. Ni razumel njegovega učiteljstva, hotel je, da bi bil on samo »veliki pisatelj zemlje ruske« in iskreno obžaloval »nepotrebne filozofske vložke« v »Vojni in miru«. Ni razumel »puhlega in nepotrebne, starikevega in klepetavega psihologiziranja« pri Dostojevskem, ki ga je imel za »starega satira«, »svetohlinca«, »prfsmodeža«, »ruskega markija de Sadea«.

Целинъ Грэгъ

*Bo you cenanin? To you odnimanie poznyan'
o vjstah uca' pogubn - to o'gani uca' uoy.
z'p'as o v'p'as o kaudin', uoyu'. sp'at'g'at' o
ob'og'at'ki' G'uzn' G'har'. To sp'it' nait' - nait'
vo t'rent' to on'g'at'nie. opu t'g'ar' dov. mo' c'ok'o
k'at'it' g'os' - to nait' ob'p'at' sm'it' m'at'
G'har' vo t'har' g'ar' k'at'it'ny' nait'g'.*

Pril. 1872

ROKOPIS TURGENJEVA

(Dostojevski je vračal milo za drago. »Veliki pisatelj« Karmazinov v »Besih«, »povprečen talent izmed onih, ki jih imajo sodobniki skoro za genije in ki izginejo brez sledu po smrti ali za življenja, čim dorase novo pokolenje,« je karikatura Turgenjeva.) Prav Turgenjevu je moral zaklicati od jetike umirajoči Belinski svoje bridko: »Še nismo rešili vprašanja, ali je Bog, a vi že greste obedovat!« Politične in družinske razmere niso Turgenjevu dovolile nastopiti profesuro na univerzi, za katero je bil pripravljen, a lotil se je pisateljstva z vso trajno vneto in strogo disciplino vestnega znanstvenika. »Pažnja z razmišljanjem je moje stalno geslo. Boj se izgube časa, dokler si zmožna dela!« (Pisma hčeri.) »Katera je vaša najbolj značilna lastnost? Lenoba!« stoji v obeh avtobiografskih francoskih vprašalnih polah iz let 1869 in 1880, dočim so ostali odgovori na ista vprašanja popolnoma različni. »Obupan sem, ker težko pišem in nikoli nisem zadovoljen z rokopisom,« je tožil Turgenjev Boborikinu, ki mu je samozavestno odvrnil: »Ne poznam tega občutka, Jaz redno pišem dosti in do-

bro.« Po rokopisih Turgenjeva raztrese ne, zdaj po prof. A. Mazonu prvič objavljene značilne bežne pripombe (»Manuscripts parisiens d' Ivan Tourgeniev«) beležijo vse vnanje podrobnosti pisateljevega dela (»Ta zvezek je kupljen v Parizu aprila 1863. Papir je mehak in prijeten za pisanje. Pero je dobro« ali tudi. »Kaj? Ta papir da je dober? Ne!«) in tukaj spet srečamo iste stalne očitke: »Papir je dober, a kaj pomaga, če nimam nobenega veselja do dela...« (Rokopis »Celine«.) Tu so zbrani natančni časovni podatki: »Baden-Baden, dne 17./29. VII. 1870., 10'45 uri dop. Prva bežna misel o novem romanu« in spodaj na isti strani: »Uresničil sem to misel šest let pozneje in končal »Celino« v graščini Spaskem dne 15./27. VII. t. l. I. T.« Prvi osnutek sleherne povesti tvorijo pravi »službeni listi« vseh junakov. Njih postave so vedno naslonjene na žive osebnosti pisateljevih znancev: »Moja domišljija nima zraven nobene vloge, toda moram skupaj zgnesti vsaj petdeset sodobnikov, da bi oblikoval enega živega človeka.« (Pismo gospe Ostrovski.) V isti »Celini« je vnaprej označen »liberalni birokrat« Sipjagin za »skupno vsoto« dveh sodobnih ministrov in enega senatorja, in njegova soproga »ima vnanjost ruske domišljave lepotece kot gopša Zubova, je ogorela, a plavolasa, ne rabim črne lase« itd. Nasprotno je dejanje samo postranskega pomena in se določa šele naposled. Te podrobnosti so neprecenljiv dokaz objektivnega, od sodobnosti neločljivega bistva ustvarjanja. Pisatelj ni rabil junaka kot nosilca katekole misli, temveč je izhajal od žive osebnosti, ki je nudila dokaz opazovane ali samo slutene pojave.

Razvojnja črta svetovnega nazora Turgenjeva od začetnega »skoka na glavo v nemško morje« in do priznanja ruske nacionalne izvirnosti je značilna za vse pokolenje zapadnikov in je splošno znana. (Prim. zaslužno delo prof. I. Prijatelja »Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega realizma«, str. 275. in 348.) Predvojna kritika se je premalo zmenila za te slavjanofske poteze njegove duševnosti. Sicer je poudaril ta »nacionalni popravek« k zapadniški idealni filozofiji že Dobroľubov leta 1860. »Bridka in težka« usoda Rudina je nujno izvirala iz njegovega »nepoznanja domovine«: »Rusija lahko shaja brez katekole izmed nas, toda nihče od nas ne more shajati brez Rusije. Gorje onemu, kdor tako misli.« Lavrecki v »Ple-

miškem gnezdu« je z lahkoto zavrnil površni Panšinov liberalizem z obsodbo »zaostale Rusije«. Ahilova peta samozavestnega Bazarova je v tem, »česar ni slutil sam: kmetje so ga imeli zgolj za smešnega bedaka« (»Očetje in deca«, XXVII). Skrivnostna kmečka vedeževalka, podoba mistične matere Rusije, je z rutico vred Jeleni odvzela vse gorje. Njena preroška napoved (»oklenila se boš samo enega človeka, in to je močnejše od smrti«) je merodajna za ves razvoj romana »Na predvečer«. Ta magična, skrivnostna, onstranski godbi najbližja poezija je temeljna poteza onega Turgenjeva, ki je kot sin realistične dobe besno napadal vse »megleno« in »neresnično« ter hotel podati samo sociološke »široke slike«. (Prim. pismo na gospo Viardot iz leta 1848.: »Zasidran sem na zemlji. Rajši uživam nagle kretnje vlažne nožice pri raci, ki si praska tilnik ob mlaki, ali dolge sijajoče kaplje vode, ki počasi padajo z gobca nepremične krave, ko se je pravkar napila vode v ribniku, kamor je stopila do kolena, — rajši gledam vse to kakor ono, kar se lahko vidi v nebesih.«) V omenjenem pravcu se razvija novo raziskovanje pisateljeve zapuščine (B. Zajcev »Življenje Turgenjeva«, A. Remizov »Trideset sanj Turgenjeva«) in na tem področju je deležen našega priznanja. Sodobniki in pisatelj sam so mislili drugače, a težišče ocene se je premaknilo. Mi gledamo Turgenjeva v drugačni luči.

Flaubertov in Daudetov prijatelj, velikan s srebrnimi lasmi do pleč, krotkimi očmi ranjene srne in nepričakovano visokim ženskim glasom, sključen od zavratne boleznii v hrbtnici in oprt ra palico z gumijevo konico, nam ne pomeni oznanjevalca nove dobe ali malika revolucijske mladine, ki je ponatisnila na svojih letakih njegov »Prag«, temveč globoko osebnega, mistično navdahnjenega liričnega pesnika. Tolstoj in Dostojevski, apostol in prerok, sta dolgo zasenčila Turgenjeva, ki je samo pisatelj, a tudi Turgenjev je globok in izviren. Tudi Tolstoj in Dostojevski ne zrušita njegove vrednosti. Njegova otožna ubrana pesem je po svoje neprekosljljiva. Veliki romani Turgenjeva so ustrezali zahtevam svoje dobe in so zdaj izgubili privlačnost. A njegove male, »samo mimogrede spisane« povesti slej ko prej očarajo. Njih pomen je v onem romantizmu, ki ga je hitel javno pobijati Turgenjev. Spisal jih je v trenutkih, kadar je onemogel pod težo mu naprtane

vloge vodnika, občutil lastno globoko osamljenost, nesrečo edinstvene doživljenjske ljubezni in nagonski neusmiljeni strah pred smrtjo. Njegov romantizem ni naiven, temveč obupen. To je čarobnost obojone jeseni, ki (v »Prvi ljubezni«, »Pomladnih vodah«, »Klari Miličev« i. dr.) očara tudi navzlic staromodnemu literarnemu okviru. Za Turgenjeva značilen »leden prezirljiv obup« je posebno tragičen, ker mu ni bilo dano navdušenje vere. Trezen nejeverni nasmeš pred pragom nepoznanega mu ni olajšal križa. Skrivnost ga je nepremagljivo vabila, ker je razumel minljivost vsega, dimu sličnega uspeha na zemlji in tudi svoje življenjske naloge, romanov. (Eden izmed njih se tudi imenuje »Dim«.) Nastopal je kot skeptik in realist, a samo poezija je tolažila njegovo hrepenenje. »Nemški pripovedovalci vedno zagrešijo eno in isto napako, ker niso v stanju pozabiti na idealizacijo. Če mi pripoveduje nemški avtor milo zgodbo, mi z enim prstom diskretno kaže lastne solzne oči, z drugim pa skromno namiguje, da moram tudi jaz, čitatelj, postati ganjen.« (Knjiga »Turgeniev an Ludvig Pietzsch«, Berlin, 1929.) S to Flaubertovo skopo vestnostjo popisuje Turgenjev v »Kužku« zapravljivega trebušatega graščaka, upokojenega huzarja, prijatelja kart, vina in žensk, ki mu reši življenje na nadnaraven način, »na neko vročo molitev« poslan pes. »A če dopustimo, da lahko posegajo nadnaravne moči v vsakdanje življenje,« vprašujejo začudeni poslušalci povesti, »katero vlogo ima potem zdravi razum? Nihče ni vedel nobenega odgovora,« kakor ga ne ve tudi Turgenjev... Tako vprašuje skesani Aratov (ki je pahnil v smrti Klaro Miličevo v istoimenski povesti in hrepeni po njej) staro pobožno teto, ali veruje ona v nesmrtnost duše? Ta od kraja ne razume, »a potem se je prekrizala in odgovorila, da — kaj pa — seveda je duša neumrjoča«. — In če je, kako lahko vpliva po smrti? vprašuje Aratov. Starka mu odgovarja v duhu ljudske vere, da za nas duša lahko moli, gre skozi muke v pričakovanju zadnje sodbe, a poprej štirideset dni po smrti leta okoli kraja, kjer je človek umrl. »Aratov se je začudil poznanju svoje tete in odšel v svojo sobo.« Tako ostane tudi Turgenjev v svoji neutешni samoti. Višek pretresljivega protesta umetnika zoper uničevalno smrt pomenijo dovršeno lepe »Pesmi v prozi«. Tudi tu mogočno premaga vsebina za se-

danji okus ponekod izumetničeno besedno obliko. »Življenje je izčrpano do zadnje kapljice, a pravkar izpraznjen vré diši še močneje kakor poprej, dokler je bil poln. Addio, vita!« (»V. Botkin in I. Turgenjev«. Neobjavljena pisma, natisnil V. Brodski, Moskva, 1930.)

Klasična treznost in točnost, pokornost »mirnemu in pravilnemu velenju prirode« je glavna prednost, ki jo beleži pri Turgenjevu kot postranski opazovalec avtor zadnje francoske knjige o njegovem delu, André Maurois. Turgenjev ostane veliki mojster glasbe ruskega jezika, ki mu je nekoč posvetil mladi Tolstoj svojo prvo povest. Če hočejo sovjetski kritiki zdaj v rdeči Moskvi nakloniti izredno priznanje nove-

mu pisatelju, pišejo o »drugem Turgenjevu« (kakor je bilo leta 1928. s Pan-telejmonom Romanovim). Uvrstiti moramo letošnjo slovensko izdajo »Lovčevih zapiskov« v B. Vdovičevem prevodu med spominske vence, ki so jih naklonili Turgenjevu ob priliki obletnice evropski narodi. Slovanstvu je itak Turgenjev najbližji. V romanu »Na predvečer« je naglasil po svojem junaku, da »bi moral sleherni Rus poznati vse slovanske jezike« (XIV. poglavje) in ohranil spomin na požrtvovalnost revnih dalmatinskih ribičev, ki so poklonili za kroglo bosanskim vstašem svinčene uteže svojih mrež in se niso ustrašili lakote, da bi neodrešenim bratom pomagali do svobode.

ŽIVLJENJE IVANA TURGENJEVA

B. BORKO

Dne 28. X. 1818, točno opoldan, sem povila sina, pozneje krščnega na ime Ivan. Bil je velik 12 palcev.

Te besede je vpisala v svoj dnevnik Varvara Petrovna, žena Sergeja Nikolajeviča Turgenjeva. Ivan Sergejevič Turgenjev se je rodil! Življenje slehernega človeka je tem bolj enkratno pojav v vsem vesoljstvu, čim bolj individualizirane so posameznikove lastnosti. Skrivnost pisateljevega genija je v izredno ugodnem spajanju prirojenega daru in nagibov s pridobljenimi vtiski in izkušnjami. Pri tem so v posebni meri odločilna mladostna leta.

Dedne lastnosti Ivana Turgenjeva, očitujoče se zlasti v pisateljski nadarjenosti in z njo zvezani izredni tankočutnosti, so imele obilno podlago. Rod Turgenjevih poteka iz Azije. Prvi znani prednik je okrog l. 1400. vstopil v službo ruskih carjev in postal plemič. Poslej se to ime pogosteje pojavlja v starih kronikah. Sergej Nikolajevič je bil že močno ubožan, ko se je iz čistega koristoljubja oženil z bogato hčerko graščaka Lutovinova, Varvaro Petrovno. Mladost Varvare Petrovne je bila polna mračnih prigod in težkih zapletljajev. Življenjska zgodba matere pisatelja »Lovčevih zapiskov« nas spominja romanov Dostojevskega. Maurois »(Tourguéniev, str. 23.) primerja njen rod Borgijevi rodbini v renesančni Italiji. V krvi Lutovinovih so že bile kali izroda. Odtod toliko

B. BORKO

sirovosti, pohote in krvoskrunstva. Varvarina pohabljená mati je ležala dolga leta v postelji in je neusmiljeno mučila vse, ki so ji prihajali blizu. Ko je Varvara Petrovna malo odrasla, jo je jel zalezovati oči, pijanec in hotljivec, ki se ni maral zaustaviti niti pred hčerjo svoje žene. Pobegnila je pred njim iz

materine hiše na stričevo graščino. A prišla je iz dežja pod kap: ker ni ustregla vsem željam pohotnega sorodnika, jo je strahoval in zapiral. Že po naravi bolj moškega tipa, je pod vtiski te okrutne mladosti dozorela v žensko-možačo, zaprto vase, nepreračunljivo v trmi in muhavosti, kruto in maščevalno, vso polno tiste napetosti, ki se olajšuje v histeričnih izbruhih. Nervoja, ki je nastala iz seksualnih doživetij, bi rekli psihoanalitiki.

Varvara Petrovna je jezdila konja kakor huzarski častnik in se zabavala po moško. Bila je stara 30 let, ko je nekega dne srečala polkovnika Sergeja Nikolajeviča Turgenjeva. Takrat ji je striček že umrl: imela je krasno premoženje, kar je po vsej verjetnosti vedel tudi Sergej Nikolajevič. To srečanje je postalo usodno: Varvara Petrovna se je zaklela, da si bo pridobila brhkega moža. Sama je prevzela vlogo, ki jo imajo v naši civilizaciji moški, ko si hočejo pridobiti ljubimko ali ženo. Sergej Nikolajevič je bil na težkem razpotju. Pravijo, da je ta hrust po telesu kazal čudno mehko, neodločnost, skoraj ženske lastnosti. Srečalo se je dvoje kontrastov, naposled je bil sklenjen sporazum brez posebnih čustvenih pretresljajev in gracioznih zadreg. Prvi sad tega zakona je bil sin Nikolaj, dve leti pozneje pa je Varvara Petrovna vpisala v svoj dnevnik vrstice o porodu Ivana.

Razmere v hiši te čudaške dvojice na graščini Spassko (orlovska gubernija) niso bile nič kaj vabljive. Zakon Varvare Petrovne in Sergeja Nikolajeviča je slonel na neiskreni podlagi; mož je bil tiha voda, ki je drla na globoko, in je povzročal Varvari Petrovni muke in strah. Dovolj izbičane živce mlade matere je grizlo ljubosumje. »Bila je vedno nemirna, ljubosumna, zbegana,« pravi Turgenjev o materi, »toda nikdar v prisotnosti svojega moža. Njega se je močno bala. Oče pa je bil ves hladan, rezerviran in vedno v primerni distanci.« Taka narava ga kajpak ni motila, da si ne bi iskal priložnic med služkinjami, ki jih je bilo dovolj za skromni harem. Varvara Petrovna je notranje mnogo trpela in je svoja pritajena čustva izživljala v maščevalnosti in krutosti nasproti tistim, ki so ji bili podložni. Predvsem otroci in služinčad. Življenje na dvorcu si je bahaško uredila kakor vladarica. Glavnega slugo je imenovala »dvorni minister«, imela je tudi »ministra policije«, čigar sveta naloga je bila,

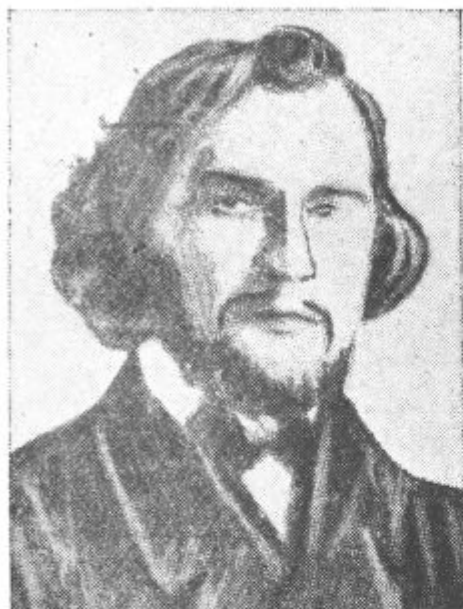
da izvršuje kazni za »podložnike«, ki so se pregrešili zoper muhasto Varvaro Petrovno. Pretepanje je bilo na dvorcu histerične plemkinje tako vsakdanje opravilo kakor večerja: no, marsikdo je bil bolj deležen palice kakor ostankov s pomješčikove mize. V ozračju tega plemiškega gnezda je venomer viselo nekaj težkega in krutega: bili so trenutki, ko je Varvara Petrovna s palicami kaznovala celo nedolžno rožljanje z jedilnim priborom, dva mužika pa je bila poslala v Sibirijo samo zaradi tega, ker se nista dovolj globoko poklonila pred vladarico Spasskega.

Palice, palice — teh se je Turgenjev dobro spominjal vse življenje. Panajev pripoveduje v svojih spominih, da je bil Ivan tepen malone vsak božji dan. Nekega jutra, — je pripovedoval sam Turgenjev — se je bila neka materina ljubljenska iz neznanega vzroka pritožila o meni. »Mati me ni prav nič vprašala, ali sem kaj kriv ali ne, marveč me je kar našeškala, in čim bolj sem jo prosil in rotil, naj mi pove vzrok, bolj je govorila: »Saj sam veš zelo dobro. Le sam ugibaj, zakaj te tepem.« Tudi prihodnjega dne nisem izvedel, kaj neki sem zakrivil, bil pa sem še huje tepen nego včeraj. Mati je venomer govorila, da me bo tepla toliko časa, dokler ne priznam svoje krivde. Polotil se me je tolik strah, da sem se odločil, pobegniti iz domače hiše, in sicer brž prihodnjo noč...«

Zamislite si dečka, bodočega avtorja »Lovčevih zapiskov«, kako ponoči tava po ozkih, temnih graščinskih hodnikih in išče izhoda v mračno noč, v neznanu svobodno življenje. Zopet kakor slika iz Dostojevskega: Na hodniku sreča svojega instruktora Nemca. Ves presenečen ga dobri stavec zgrabi za roko in ga prisili, da se izpove in nato vrne v spalnico. Prihodnjega dne sta imela učitelj in Varvara Petrovna dolg razgovor. Poslej je imel mir pred materjo. Toda ljubila ga je zelo po svoje.

Tako rodbinsko vzdušje je bilo kakor ustvarjeno, da se v njem razvije pisateljski talent ruskega tipa: v jedru pesnik melanholičnega življenjskega občutja in analitični epik svojega okolja. V tej hiši histeričnega joka, sadističnih poželenj in pohote se je mlada duša Ivana Sergejeviča navzela upornosti, ki bi hotela razmajati ves svet, in zopet one čudne, značilno ruske pastvnosti, ki je neprestano paralizirala to upornost. Okrog dečkov so se sukali instruktorgji. Ivan se je že zgodaj naučil francoskega

in nemškega jezika, v ruščini pa ga je vzgajal — komornik njegove matere, ki mu je na vrtu skrivoma čital Heraskovljevo Rossijado. Njega se je spominjal mnogo pozneje, še devet let pred smrtjo, v noveli »Punin in Baburin«.

TURGENJEV L. 1853.

Več kakor razmere v hiši pa je bila za dojemljivega dušo mladega Turgenjeva priroda v Spasskem. Vzemite rahločutnemu otroku prirodo, najzabavnejšo čarovnico, ki večno izmišlja nove trike, pa ste mu vzeli polovico življenja. Polja, gozdovi, reke, stepa, nebo, veter, ptiči, rastline — vse to je bodočemu poetu uspešnejša šola kakor vsi učitelji in vse knjige. Pozneje so bili časi, ko se je Ivan Turgenjev v trenutni zagrenenosti odrekel vsemu, kar je ruskega: državi, družbi, omiki in nje duhu, toda nikdar ni mogel biti nezvest dvem: ruskega jeziku in ruski prirodi. Videl je mnogo lepše kraje, toda srce mu je venomer hrepenelo po polju in stepi okrog Spasskega, po sivem ruskem nebu in po večernih zarjeh nad močvirji. Postal je eden največjih poveličevalcev ruske krajine, ruskega pejsaža. Odprite kjerkoli »Lovčeve zapiske«: povsod najdete kakšen lep opis ruske prirode in ti opisi so v njegovem celotnem delu morda najtrpežnejše sestavine. A rusko zemljo je vzljubil skozi svoje prve vtiske in prva pesniška doživetja v Spasskem; vsi smo taki, mladost nenehoma hodi z nami in

vse lepote tujega sveta motrimo skozi podzavestno prizmo prvih doživetij rodnega kraja.

L. 1827. so se Turgenjevi preselili v Moskvo; tu so ga izročili najprej v penzionat, nato pa obdali z novimi učitelji in instruktorji, ki so ga pripravljali za vseučilišče. Točno pred sto leti, l. 1833., se je vpisal na književni fakulteti moskovske univerze. Naslednjo leto se je rodbina zopet selila, in sicer v prestolnico, k vodam Neve. L. 1834. mu je umrl oče, drug tiran svojih dveh dečkov. Oče, ki je — kakor posnemamo iz ohranjenih pisem, — zahteval, da mu podrobno pišeta o svojih nalogah in zaradi jezikovne vaje pošiljata pisma: v ponedeljek v francoščini, v torek v nemščini, v sredo v ruščini in tako dalje... Že v Moskvi je mladega Ivana obdal nov svet; občutil je prve slasti študentskega življenja, debatiral je v krogu svojih tovarišev in se sprehajal z gručami dijakov. Petrograjska univerza mu ni mogla nuditi kdo ve kaj, ker je imela slabe profesorje. Takrat je čital Rousseaujeve »Confessions« in Goetheja ter se skušal poglobljati v modnega filozofa svoje generacije: Hegla. Na počitnicah je sedemnajstletni Ivan Sergejevič prvič okusil prepovedani sad spoznanja s sobarico svoje matere. To prvo doživetje ga je spremljalo vse življenje; v njem je bila »presenetljiva zmes čutnosti in sentimentalnosti« (Maurois), tolikanj značilna za njegov poznejši osebni in literarni odnos do žensk in erotičnega življenja.

L. 1836. je dovršil vseučiliški tečaj in je krenil v Berlin. Potoval je po morju in bi bil v bližini Travemüdena skoraj utonil, ker je na parniku izbruhnil požar. V Berlinu je prebil skoraj dve leti. Mnogo se je stikal s svojim tovarišem M. Bakunjinom, poznejšim revolucionarnim filozofom. Z njim sta pogosto razpravljala o Heglovi filozofiji, ki je imela na Ruse večji vpliv nego takrat na Nemce. Bivanje v Berlinu je bilo odločilno za njegovo nadaljnjo usmerjenost: V kričečem ruskem boju med dvema kulturno filozofskima tezama: tu Rusija kot samostojna, svojim zakonom podvržena slovanska tvorba (slavjanofili) — tam Rusija kot civilizacijsko, duhovno, politično in gospodarsko zaostala dežela, ki se razvijaj v smeri k evropskemu vzoru (zapadnjaki), se je Turgenjev uvrstil v zapadnjaško fronto. Nič ga ni moglo omajati. O svoji domovini je lahko rekel kakor Ljermontov: Ljubljju

otčiznu ja, no strannoju ljubovju (Ljubim domovino, a s čudno ljubeznijo).

Mladost v Spasskem je nedvomno pripomogla k temu zagrenjenemu odnosu do stare, tradicionalne Rusije. Kakor je njegova mati prevaila podzavestno nakopičene muke svoje mladosti na svoje otroke in vso okolico, ki jo je obdajala, je Ivan Sergejevič prenesel grenkobo svojih mladih let — neprimerno subtilneje in duhovneje — na svojo domovino (a ne ono, ki je bila sladka njegovi duši: polje in stepa...). »Skoraj vse, kar sem gledal okrog sebe,« piše v svojih spominih, »je vzbujalo v meni motnjo, nejevoljo, naposled tudi zoprnost. Treba je bilo: ali se vdati in kreniti mirno po tiru utrte poti, ali pa se naglo obrniti, suniti od sebe »vse in vsakogar« in celo postaviti na kocko marsikaj, kar mi je bilo ljubo. To sem tudi storil. Strmoglavil sem se v nemško morje.«

Iz Berlina se je vrnil z drugimi, kritičnimi pogledi. Vzlic temu je l. 1842. vstopil v službo ruskega notranjega ministrstva. Za to se je bil odločil zaradi novega, ostrega spora z materjo. Takoj po povratku iz inozemstva se je namreč odpravil na Spasko in se tu zapletel v spolni odnos z mlado šiviljo svoje matere; z njo je dobil hčerko Pelagejo, ki jo je dal pozneje vzgojiti v Parizu. Ob istem času je imel psihološko malce zapletene, bolj sentimentalno erotične stike s sestro svojega berlinskega prijatelja, Tatjano Bakunjin. Z materjo, ki mu je hotela biti tudi zdaj tiranska vladarica, se je sprl na žive in mrtve. Roditeljica je odgovorila tako, da mu je dajala zelo malo denarja. V Petrogradu je zahajal zelo ležerno v urad, čital romane ter pisal lirske pesmi in ep »Pparaša«. Hodil je na lov v okolico in imel intimen odnošaj z neko mlinarico. »Bila je očarljiva, vsa bela in ni hotela ničesar sprejeti od mene. Nekega dne pa mi je rekla: »Dobro bi bilo, če bi mi dali kakšno darilo.« »Kaj neki bi hotela?« »Prinesite mi iz Petrograda dišeče milo!« Prinesel sem. Dekle ga je vzelo, izginito in se vrnilo vse zardelo od vznemirjenja. Dala mi je roke, ki so bile ljubko parfemirane, rekši: »Objemite mi roko, kakor jih v salonih objemate damam iz Petrograda.« Pokleknil sem pred njo in, veste, v mojem življenju ga ni bilo trenutka, ki bi bil toliko vreden kakor ta.« Tako je Turgenjev mnogo pozneje pripovedoval svojemu prijatelju

telju Gustavu Flaubertu, piscu »Gospe Bovaryjeve«.

Kakšen je bil v teh letih? »Često sem srečaval na Nevskem prospektu krasnega mladega moža, popolnega gentlemana; bil je tak, da si ga z veseljem pogledal, okusno oblečen, z monoklom na levem očesu, kar pri njem ni niti malo motilo, narobe: dajalo mu je videz pravega mladega gospoda, graščaka. Mislim sem, da je to kak bogat tujec, zato sem bil tem bolj presenečen, ko sem bil izvedel, da je mladi Turgenjev.« (Panajev.)

Facsimile podpisa Turgenjeva

Ta dovršeni kavalir se je l. 1845. seznanil v Petrogradu z znamenito pevko Pavlino Garzia-Viardot, ki je bila po rodu vročekrvna španka, po poklicu strastna operna pevka in igralka, žena mnogo starejšega moža in nič kaj trdovratna trdnjava številnih oblegovalcev. Ko jo je Turgenjev spoznal, je bil ves iz sebe. Incipit historia nova, začenja se nova zgodba, ki ga spremlja do smrti. Ta ženska, ki je varala moške s tako lahkoto kakor je pela operne arije, je postala v ljubezenskem življenju Turgenjeva sonce, ki je od njega on, njen večni satelit, hvaležno dobival svojo romantično svetlobo.

S pojavom Pavline Viardot se sicer še ni končalo njegovo iskanje žensk, ki naj bi ga reševale pred puščobo in melanholijo, vendar je vse drugo v primeri s tem odnošajem le senca. Če bi hoteli opisati življenje Turgenjeva tako podrobno kakor doslej, bi morali začeti novo poglavje z naslovom: Pavlina Viardot. In to poglavje bi bilo treba razdeliti v tri ali štiri podpoglavja, ki označujejo različne stopnje te ljubezni in nam kažejo Turgenjeva: kot ognjevitega ljubimca, kot zgodaj se starajočega samca, ki živi kot stalni hišni prijatelj pri družini Viardot, kot rano osivelega in ostarelelega moža, ki tudi v smrtni bolezni blagoslavlja to žensko, ne preveč hvaležno, takisto že ostarelo, sitno in muhasto.

Toda v te podrobnosti ne gremo. Turgenjev je zdaj »ein gemachter Mann«. Njegovi literarni začetki so mu prinesli viden uspeh. Iz vezane besede, ki je da-

nes najmanj pomembna v njegovem celotnem delu, je prešel k nevezani, k povesti, noveli. Od l. 1847. do 1851. so v Nekrasovljevem »Sovremeniku« pričele izhajati njegove novele s skupnim naslovom: »Zapiski ohotnika« (Lovčevi zapiski). L. 1852. so izšle v posebni knjigi. To je bil dogodek v ruski književnosti, eden tistih redkih literarnih praznikov, ki jih ne more nihče napovedati in ki jih takrat, ko se pojavijo, še dolgo čutijo srca in duhovi: kakor daljno

TURGENJEV NA SMRTNI POSTELJI

prazniško zvonjenje, kakor blagovest nekih neznanih radosti. Turgenjev je ta ciklus novel iz ruskega podeželskega življenja dovršil v tujini, kamor je odpotoval l. 1848., po smrti svojega velikega prijatelja in srvega vzpodbudnega kritika V. Bjelinskega.

Kaj so bili »Lovčevi zapiski« v letu 1852.? Več kakor katerakoli druga Turgenjevova knjiga kdaj pozneje in več kakor kopice drugih takratnih knjig: izredno literarno in obenem izredno socialno dejanje, prelom v literaturi, oplojevalni pomladni veter na ruskih stepah, nad ubogimi nevoljniškimi vasmí. Iz »Lovčevih zapiskov« je udaril kakor iz rahlo ozelenega loga osvežujoči dih novega časa: pomješčikov sin je proglasal toplo in iskreno ljubezen do kmeta-sužnja in stud pred njegovimi fevdalnimi okovi. To knjigo je mlada generacija sprejela kot evangelij osvobojenja mužikov; vanjo so polagali več kakor moremo danes v nji najti, in to je prednost pesniških del, ki niso ustvarjena samo zaradi estetskega ugodja, marveč iz upora zoper zlo, ki je ogorčilo pesnikovo dušo.

Prav takrat je bila na državnem krmilu Rusije struja, ki je ni nič mikala odprava nevoljništva. Moskovski cenzor knez Lvov je bil odstavljen, ker ni zaplenil »Lovčevih zapiskov«, in ko se je Turgenjev vrnil v domovino, so ga vrgli v zapor, kjer bi temu malce razneženemu gospodu trda predla, če ne bi bil imel v pristavovih hčerah svojih častilk. Mesec dni je tičal v zaporu, dejansko v eni izmed sob jetniškega pristava, kjer je lagodno pisal novelo »Mumu«, spomin na družinske dogodke v Spasskem. Potlej so vplivni prijatelji dosegli, da so ga izpustili, bil pa je konfiniran v Spasskem, kjer se je zopet posvetil literaturi. Spassko njegovih mladih let je bilo maščevalno: vsi potlačeni, izrinjeni goni Turgenjeva otroka in mladostnika so planili na dan v najplemenitejši obliki, ki je bila mogoča: nesvobodni sin Varvare Petrovne je spregovoril za sužnje vseh pomješčikov, za vso mužiško Rusijo, za milijone ljudi, ki so s svojo krvjo in znojem, s solzami in žolčem vzdrževali bogastvo tisočev legitimnih, fevdalnih zajedalcev. Koliko je resnična legenda, da je car Aleksander II. pod vplivom »Lovčevih zapiskov« odpravil nevoljništvo, ostani ob strani: nedvomno je knjiga izvršila veliko in daljnosežno poslanstvo in ni zaman proslavila Turgenjeva.

L. 1855. je Turgenjev odpotoval v inozemstvo s trdnim namenom, da preživi v tujini svoja moška leta. Zdaj je njegovo življenje potekalo brez znatnejših dogodkov, pretežno v bližini »božanske Pavline«, enkrat v Parizu, drugekrat v Baden-Bandü, kjer je imel svojo vilo, in Bougivalu pri Parizu, kjer je bil zvesti sosed Viardotjevih. V poletju ga je zamikalo Spassko, šel je na svojo graščino, da tu med lovom in knjigami zopet in zopet doživlja rusko prirodo. Tako so minevala leta, da, desetletja. V tem dokaj preprostem, a vendarle gospoškem življenjskem okviru so nastajali njegovi veliki romani in novele »Rudin« 1858., »Plemiško gnezdo« 1869., »Na predvečer« in »Prva ljubezen« leta 1860., razprava »Hamlet in Don Quijote*«, »Očetje in sinovi« 1862., »Dim« 1867., »Pomladne vode« 1871., »Nova zemlja« 1876., in dolga vrsta krajših novel, n. pr. Klara Milič iz leta 1882. in Senilije ali pesmi v prozi iz istega leta.) Turgenjevovo življenje je bilo

* Glej moj prevod v ZISu, 1928, knjiga IV.

razdeljeno med službo literaturi, službo Pavlini in stikom s prijatelji. V Parizu je bil med literati nove, realistične smeri povsem domač: s Flaubertom, brati Goncourti, z A. Daudetom in z drugimi se je sestajal v literarnih salonih in pri intimnih večerjeh; opazno je stremel po tem, da ne bi bil kot Rus nič drugačen, nič manj zapadnjaški od drugih. Nekoč je hotél, zavestno »tonil v nemškem morju«, nemško-francoska vojna l. 1870. ga je temeljito iztreznila; posihmal se tesno oklepa Francije in se giblje večidel med Parizom in Bougivalom. Njegovo življenje sicer ni prosto vsakršnih gmotnih skrbi, vendar je po vnanjem blesku solidno gosposko, življenje okcidentiranega »pomješčika«. Zgodaj mu prihaja utrujenost, naveličanost, spleen. »Bolj ko je čutil svoje staranje, žalostnejši je postajal. Zdelo se mu je, da je zgrešil svoje življenje, enako kot človek kakor kot pisatelj, da je napočil konec in da s to edino izkušnjo ne more začeti znova. »Sedim zopet za svojim pisalnim pultom in tema, temnejša od noči, lega na mojega duha... Dnevi minevajo kakor trenutki: prazni, brez smotra, brez barve... Nimam ne pravice in ne želje živeti. Ne najdem ničesar več, kar bi delal, ničesar ne pričakujem, ničesar si ne želim« (Maurois, str. 134).

Odkod tak rezultat življenja, ki ni bilo ne do obupa mučno, ne brezplodno in ne nesmotreno? Odkod te besede pri možu, ki ga je medtem častila vsa domovina, in če se je kdaj pojavil v Petrogradu ali Moskvi, so dolge in burne ovacije razodevale, kako ljub je svojemu narodu? Morda so bili to skrajni valovi težke mladosti, morda prvi valovi bolezní in zahrbtné smrti. Nemara je tičal v njegovem odnosu do Pavline kak zapleten psihološki kompleks. Vsekako, v tem je bilo tudi nekaj brezbrežne melanholije stepnega človeka, tavajočega med vzhodom in zapadom, in kos pervertiranega ruskega nihilizma.

Avtor »Očetov in sinov«, stvaritelj Bazarova, — lika, ki je v ruski književnosti nemara prvi predhodnik današnjega tipa materialistično usmerjene ruske mladine, je nosil v sebi skrito gorje izkoreninjenca. Roman »Nov« (Nova zemlja) je pokazal, da izven domovine, brez stalnega in toplega stika z njenim življenjem, ni mogoče razumeti njenega spremenljivega duha. Občutil je, da je zašel med očete, a hotel bi se boriti ob strani sinov. Videl je, da se domovina

spreminja; rad bi plaval z njo, a se ni več mogel odločiti, da bi bil skočil v vodo. Ostal je opazovalec in čas se je pred njim odmikal, in vedno dalje so bili novi tokovi ruskega življenja.

Njegovo zgodnje čuvstveno staranje je bilo resentment rojenega upornika, ki je zaradi odpora konservativne polovice svoje osebnosti ostal neaktiven. Njegovo zapadnjaštvo je izhiraló in ovenelo, ker ni neprestano črpalo življenjskih sokov iz rodne zemlje.

Zadnja leta Turgenjevega življenja so bila polna tihe melanholije in odpovedi. Smrtna bolezen se je oglašala s postopno rastočimi bolečinami. Pariški zdravniki je izprva niso spoznali in so ga napačno zdravili. Pozneje se je izkazalo, da je bil rak hrbtnega mozga: bolezen, ki povzroča peklenške muke.

L. 1880. je bil Turgenjev pri Levu Tolstem v Jasni Poljani: poravnala sta stari spor, in avtor »Očetov in sinov« je prijateljsko svetoval piscu »Vojne in mira«, da naj pusti filozofske in moralne traktate in ustvarja kot umetnik. V to leto pada njegova poslednja, večerna ljubezen, delikatna in resignirana, ljubezen do igralke Marije Savine. Pozni climax ali že druga puberteta. Tega leta je bil pri odkritju Puškinovega spomenika predmet burnih ovacij. Zadnji dve leti pred smrtjo je pisal drobne povesti in v pesmih v prozi razodeval zrela izkustva svojega življenja, melanholijo minljivosti in smrti. Njegovo hiranje je bilo dolgo in težko: sledove najdemo v dnevniku, polnem neliterarnih, nepate-tičnih krikov v večnost.

Izdihnil je 22. avgusta po ruskem ali 3. septembra po zapadnem koledarju v Bougivalu pri Parizu, v navzočnosti Pavline Viardot. L. 1845. in 1883.: kje je bila ona, zapeljiva španjolka in kje on, kavalir z monoklom? Ostarela žena je pokopala svojega izmučenega častilca in prijatelja, sivobralega starca nagubane kože in koščenih rok.

Finis historiae.

V Parizu mu je govoril sam Ernest Renan, v Rusiji pa so bile oblasti v strahu celo pred truplom pisatelja, ki je umel vznemirjati mlade ljudi in navdajati srca s hrepenenjem po lepšem svetu, kakor ga more obsiniti žarek milosti iz krone carja — samodršca. V Petrograd so ga prepeljali skupno s sodom piva. Njegov pogreb, ki mu ga je pridedilo prestolno mesto na pokopališče pisateljev Volkovo, je bil mogočen, toda ob asistenci vse policije, kar je je zmo-

gla prestolnica. Njegov sveži grob je zadnji zapustil policijski šef general Grasser, ki se je v temni noči plazil kakor skrunilec grobov s pisateljskega pokopališča.

Turgenjev pa še živi v svetlem občestvu ruske nacionalne kulture. Postavi-

je. Ta »večna luč« bo gorela tudi v ruskem narodnem hramu, in marsikak Bazarov 20. stoletja si bo pri nji prižgal svečko vere in nade, da se otme pred telesno in duševno smrtjo. Verujemo v Turgenjeva!

POGREB TURGENJEVA V PETROGRADU

mo: njegovi romani so v marsičem obledeli in zastareli (N. Arsenjev). Toda poetični elementi njegovega dela še za sodobnika niso izgubili nepozabnega čara. Sam vem, da vedno znova srečujem na svojih sprehodih njegove like in doživljam trepetajočo lepoto njegovih slik, toliko čara je za me obtičalo na tihih klopeh, kjer sem ga čital. »Zakaj on je velik, čudežni, le redkokdaj doseženi in po nikomur, celo po Levu Tolstem neprekošeni opisovalec ruske prirode.« (N. Arsenjev) Sanjska nežnost nekaterih njegovih ženskih likov se mi zdi kakor breskov cvet spomladi. Dopuščam, da je pisatelj druge kategorije: manjši od Tolstega in Dostojevskega. Toda njegov jezik je diven kakor Puškinovi verzi, — »velikij, mogučij, pravdivij i svobodnij ruskij jazyk«. Njegova osebnost je bila plemenita; njegovo delo bo še skozi viharje vekov varovalo iskre vsečloveške ljubezni in svobode, ki brez nje — vsemu barbarstvu boljševizmov in fašizmov navkljub — ni človeške civilizaci-

Podlago za ta življenjski oris in podatkov zanj so dale avtorju naslednje knjige: Turgenjev, »Polnoe sobranie sočinij« (»Slovo«); Boris Zajcev, Žizn Turgenjeva, André Maurois, »Tourgéniev«; Skabičevskij, Povjest novije ruske književnosti; N. von Arseniew, »Die russische Literatur der Neuzeit und Gegenwart« ter razni članki v pariških »Les Nouvelles Littéraires«.

NEBOTIČNI TERMOMETER

Pred templjem temperature« na čičaški svetovni razstavi stoji termometer v obliki 64 metrov visoke tristranične pizme, ki je viden po vsej razstavi. Temperatura ne meri neposredno, ampak jo registrira s pomočjo električnega prenosa z drugega manjšega termometra, ki kaže temperaturo v senci. Kakor se živo srebro v pravem termometru dviga ali pada, tako se prižigajo in ugašajo rdeče neonske cevi na lestvici velikega termometra. Posamzne zarezne lestvice in številke, ki kažejo stopinje so tako velike, da se razločno vidijo na razdaljo nekaj kilometrov.

KNEZ PRIBINA

DR. IV. LAH

NEKAJ MISLI OB NITRANSKIH SLAVNOSTIH

Ko smo se učili zgodovine drugih narodov, smo videli, da ima vsak narod najprej t. zv. mitološko dobo (vlada bogov), nato nastopi doba polbogov, bajnih junakov, kraljev in borcev, ki vodijo usodo narodov in šele potem se začne prava zgodovina, doba resničnih dogodkov in navadnih ljudi, ki posegajo odločilno v življenje narodov in odločajo o njihovi usodi. S kako božansko mogočnostjo nas je vabil bajni Olimp s svojimi bogovi, z nebeškimi zgodbami in dogodki, ki so svojčas tvorili bistvo grške verske vzgoje! Kako smo z zanimanjem sledili pripovedkam o Herakleju, Tezeju, Edipu, Orestu in veličastni pesmi o trojanskih bojih in Odisejevih doživljajih... Šele za njimi so prišli Miltijadi, Leonide, Temistokli, Perikleji... Kaj čuda, da je ves ta svet tvoril bistvo grške državne vzgoje, prav tako kakor so svetopisemske zgodbe vzgajale izraelsko mladino.

Naravno bi bilo, da se vsaka mladina vzgaja na podlagi svoje narodne zgodovine, svoje mitologije, pripovedk o domačih narodnih in onih velikih možeh, ki so v preteklosti vodili narod v boju za samostojnost in svobodo. Če s tega stališča pregledamo našo slovensko in sploh slovansko vzgojo preteklosti, vidimo, da je naša mladina poznala bogove, junake in zgodovino marsikaterega naroda, da pa ji je domača zgodovina ostala popolnoma neznana. Poznala je Asirce in Babilonce, Feničane, Perzijce, Izraelce (te še prav posebno!) in Egipčane, Grke in Rimljane, Hune in Germane, o Slovanih pa je izvedela bore malo in še to v obliki, ki je mogla vzbujati le obup in malodušnost.

In vendar bi se dalo soditi, da tudi mi nismo bili brez svojih narodnih junakov. A mi nismo imeli svoje bajne zgodovine.

Zgodovino bi namreč lahko delili v tri vrste (kakor življenjske dobe pri ljudeh in narodih): 1. bajke, 2. kronike, 3. znanstvena zgodovina.

Bajke so po večini izmišljene, kronike so olepšana zgodovina na podlagi resničnih dogodkov; zgodovina je resnica brez okraskov in pridakov.

Naša mladina je imela samo zgodovino, pusto in žalostno. Ni imela niti do-

mačih zgodovinskih bajk, niti kronik, ki bi ji bile nudile že v prvi mladosti neko znanje in budile zanimanje za najstarejšo narodno zgodovino. Zgodovina je pouk in zabava za otroke, če je prav po-

PRIBINA,
knez nitranski in salzburški škof

dana. Kakor začnemo v slostvu s pravljicami in pripovedkami — in šele pozneje z zrejšimi knjigami otvarjamo otroku pogled v življenje, — isto velja glede domače zgodovine.

Srečnejši od nas so bili n. pr. Rusi, ki so imeli krasne knjige o staroruskih junakih, o prvih knezih in začetkih ruskega carstva. Prav tako so imeli Poljaki vsaj nekaj bajeslovnih motivov in starih spominov, ki so mogli nuditi otrokom prvo štivo iz poljske zgodovine. Češki narod je dolgo črpal vse zgodovinsko znanje iz kronik (Kosmas, Dalimil, Hájek) in še zdaj — poleg strogo znanstvene zgodovine — skrbe češke založbe za popularno zgodovino v obliki kronik. Sam Al. Jirasek je napisal za češko mladino »Staročeske povesti«, ki so pravi biser češke mladinske literature.

Znano je, da je posebno slovanska romantika oživljala spomine na one dav-

ne dobe, da se je ob teh spominih doživljal duh naroda in da je ta bajni svet bogov in junakov bil neizčrpen vir umetnosti, ker je iz njega zajemala snovi literatura (pesništvo, proza, drama), upodabljaljoča umetnost (kiparstvo, slikarstvo) in glasba (opere, simfonije itd.). Tudi srbska mladina ima svoj zaklad deloma v narodni cerkvi, kjer se goje tradicije starih časov (svetosavski kult itd.) in v narodni pesmi, ki je še vedno živ odmev narodne preteklosti.

Ako pogledamo mladinsko književnost velikih narodov, Nemcev, Francozov, Angležev, vidimo kar najlepše izdaje onih starih knjig, ki tvorijo tako rekoč temelj narodne mladinske vzgoje.

Naš otrok te vrste slovstva ni imel. V šoli je potem slišal o korotanskih vojvodih. Vse to je bilo nekako megleno in nejasno. Če danes vprašam povprečnega Slovenca, kaj ve o korotanskih vojvodih, mislim, da bi to bilo bore malo. Oni, ki so se morali učiti domače zgodovine zaradi izpitov, bi morebiti našli nekaj imen. To bi bilo vse... In če bi dalje vprašali: kako je s temi vojvodi, kaj so izvršili velikega, kateri izmed njih se je proslavil na ta ali oni način, bi umolknil. Od nekoč daleč bi odmeval verz:

»Valjhun sin Kajtimara boj krvavi
že dolgo bije za krščansko vero...«

Ali pa recimo: kralj Samo... Kakšno lepo slovansko ime! Prvi slovanski kralj!... Vlada je od Krkonošev do Adrije... Človek je mislil: koliko junaških bajk se bo razvrstilo okoli njega, saj je živel tako rekoč še v bajni dobi. Predstavljal bi se ga kot častiljivega starega kralja s sivo brado, ki

potuje z mogočno vojsko od čeških dežel do Jadranskega morja in od vseh strani hite k njemu starešine, knezi in vojvode, da se mu poklonijo, da združi pod svojim žezlom raztresene slovanske rodove, ki so se bili skoraj razgubili med gorami...

Namestu vsega tega izve naš otrok prej ali slej, da je bil ta prvi slovanski kralj — neki frankovski kupec... To da je vse, kar vemo o njem. Po njegovi smrti pa je njegova država propadla.

Namestu lepe očarljive bajke, pusta uničujoča proza... Pa boste rekli: ali naj falzificiramo zgodovino? Ali naj vzgajamo mladino v laži? Ali ni bolje, da priznamo resnico? Tako je bilo... Kaj moremo mi za to, če kralj Samo — kljub lepemu imenu — ni bil slovanskega rodu in ni ustvaril z junaškimi čini dedne države, ki bi bila zadržala naval Germanov ob Donavi, ki so pretrgali zvezo med severom in jugom!... Kaj moremo mi za to, če noben korotanski vojvoda ni bil junak, ki bi se bil proslavil s slavnimi deli!... Kaj moremo mi za to, da nimamo ne dedov ne junakov, ki bi o njih pravile bajke lepe zgodbe iz starih časov!... Tako mora naš otrok izvedeti prej ali slej, da je bil naš prvi kralj frankovski kupec in da se je žalostno začela naša zgodovina... Komaj smo prišli v svojo domovino, padli smo v objem Bavarcev in Frankov in Prešeren je prav povedal, da

viharjev jeznih, mrzle domačije
bile pokrajine naše so, kar, Samo,
tvoj duh je zginil, kar naš tvojo jama
pozabljeno od vnukov veter brije.

DALJE

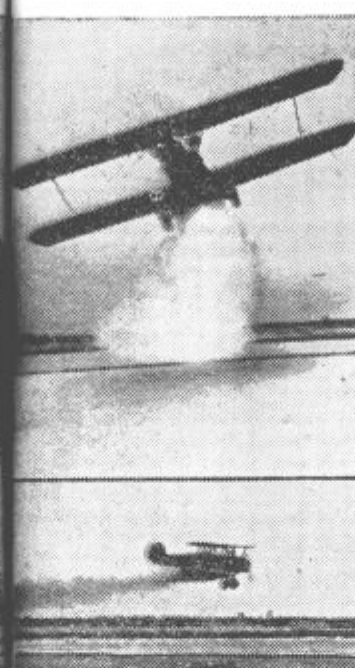
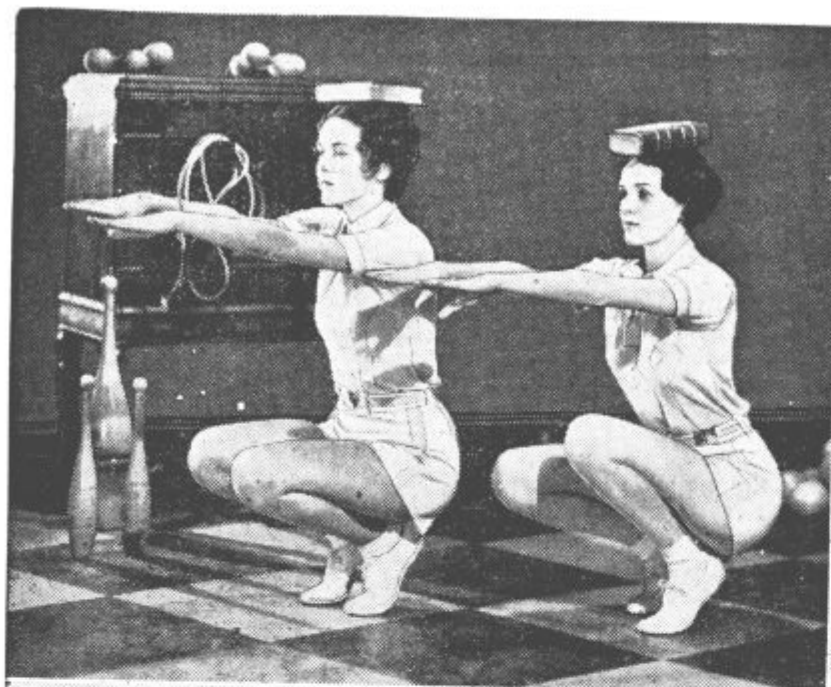
ZNANILCI POTRESOV

Že 1907. je učenjak Nodon poročal franc. akademiji znanosti, da se pred vsakim potresom pojavljajo zaznavne električne in magnetične motaje, ki se kažejo v nihanju spremembanja jakosti elektromagnetičnega polja v razdobjih po 7 sekund. Jakost sprememb odgovarja jakosti sledečega potresa.

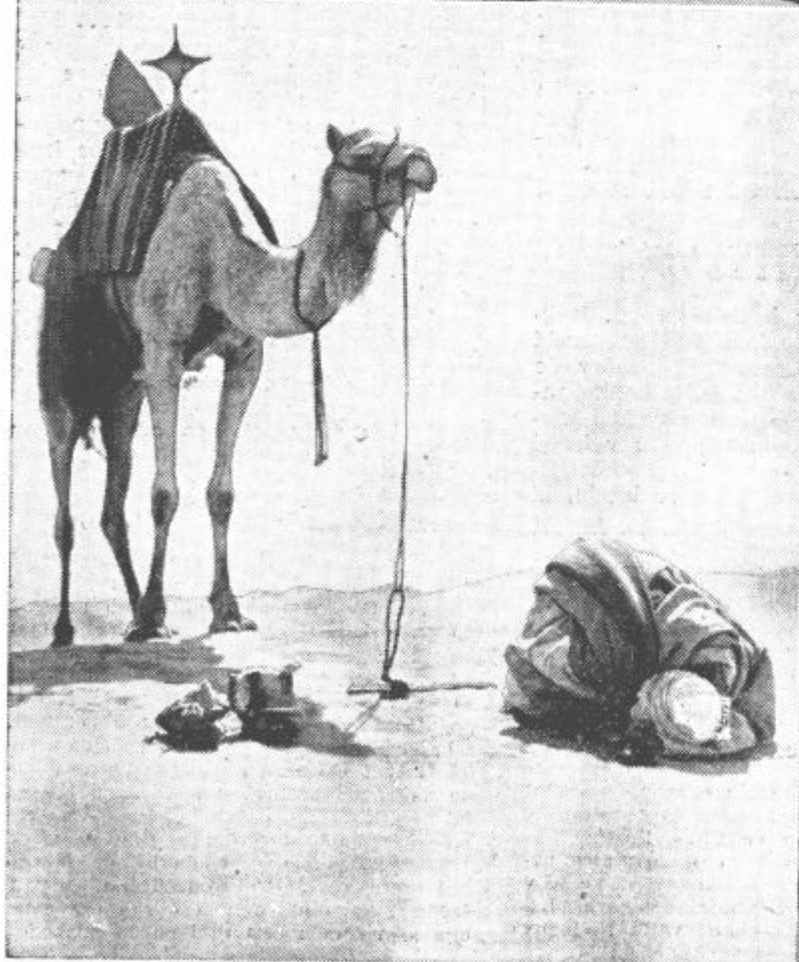
Na podlagi Nodonovih opazovanj je dal kasneje ravnatelj potresne opazovalnice v Saltu pri Santiagu de Chile Bustos Navarrete postaviti v kleti opazovalnice avtomatično pisoc magnetometer, ki se je v petih letih opazovanja sijajno izkazal. Lani so postavili posebno velik Nodonov magnetometer v neki votlini pri Santiagu in porazdelili več manjših po raznih kra-

jih v osrednjem delu čilske države, zlasti v okolici Talca, kjer so potresi posebno pogosti. Celotni sistem potresnih napovedovalnic se je izvrstno obnesel. Na podlagi beležk magnetometrov je zdaj mogoče napovedati vsak močnejši potres najmanj 20 ur vnaprej. V bodoče se bodo zbirali podatki iz posameznih krajev v centrali, kjer bodo skušali iz jakosti sprememb določiti tudi ognjišče grozečega potresa, tako da se bo prebivalstvo dotičnih krajev lahko pravočasno posvarilo. Za sistem potresnega napovedovanja v Čile se zlasti zanimajo Japonci, in vlada je poslala tjakaj profesorja Imamuro iz Tokia, da preštudira, kako bi se dala čilska organizacija s pridom uvesti tudi na Japonskem.

Zgoraj (od leve proti desni): filmski igralki Maureen O' Sullivan in Benita Hume pri igri telovadbi s knjigo na glavi — Prva egiptska odvetnica dr. Naïma El Ajubi — Setev riža z letali v Kaliforniji — Hvaljenje Alah!« v puščavi — Spodaj (od leve proti desni): »Hvaljenje Alah!« v puščavi — Vhod v jetnišnico v Pooni, kjer je ponovno zaprt Gandhi — Mlade štokljke na strehi kmečke hiše na Danskem

KARLO KOCJANČIČ: ZAPISKI BORISA MOJČANA

13

Mrzle novembrske noči sva se spet sprehajala okoli mračne zgradbe v sredini mesta, navzlic vsej svoji kameniti belini mračne zgradbe. Jetnišnice. Ne vem, zakaj se je nama ta sprehod tako priljubil. Sedla sva na kamenito klop pred jetnišnico. In mi je začela z isto muko govoriti o praznoti in nesmislu svojega življenja in se je ustavila isto tako pred besedo o samomoru kakor nekoč v aprilu, ko je iskala pri meni zadnje rešitve svojim mukam. Tako se mi je zasmilila, da bi se najrajši zjokal ali storil nekaj, kar bi nama obema za večno olajšalo to agonijo. Nisem verjel ničemu več, o ljubezni sem dvomil; bilo mi je malo mar, kaj bi se zgodilo v neznanem, pred katerim sva tisti hip oba stala. Ne razložim si, zakaj tega nisem storil in zakaj sem ji ovil desnico okoli pasu ter jo vodil vso skrušeno in bedno v kolobarju okrog jetnišnice. Blebetal sem ji razigrane, nesmiselne besede, brez vsakega jedra, lažnive besede, ki so me samega bičale, kakor vsaka laž, ki jo izustim. In vendar so jo nekoliko opogumile, čeprav jih je tudi ona jemala za laž. Vzel sem njene roke v svoje roke in sem ž njimi govoril kakor z dvema otrokoma. Ko je odklenila svoje duri in sva se poslovila, se je smehljala, z bolnim, odsotnim, dobrim smehljajem.

Tisti večer, ko sem stopal po mostu nad reko, na ono stran mesta, se je v meni nekaj utrgalo in sem začel mrmrati blazne stavke, čudne, zbadajoče stavke, ki sem jih potem doma zapisal. Svet bi jih imenoval morda pesmi. Nekatere še hranim, blede odseve svojih tedanjih samogovorov. Prve so bile bogokletne in sem jih pozneje sežgal...

(— — — —)

★

... Opazil sem, da se v človeku, recimo z nadarjenostjo pesniškega ustvarjanja, utrga po nekem razdobju ustvarjalne senilnosti njegova notranjost na ta način kot kvintesenca njegovih doživetij v tej dobi molka. Nekaj v njegovi notranjosti sprejema zavestno ali nezavestno ta doživetja in jih oblikuje pola-

goma v izbruh, ki pride nenadoma morda v uri največjega trpljenja, morda v uri največje radosti, morda v uri, ko si človek sam ne bil vedel razložiti, da-li trpi, da-li je radosten. Morda tudi v uri ko je čustveno popolnoma indiferenten ali v popolni opreki s tem, kar izraža njegova bruhajoča, izobličena notranjost. Neke doba je minila za večno in rodila se je nova v spremenjenem človeku. To sem opazil...

★

Menda je bilo v tistem času, da jo je obiskala mlajša sestra, dražesten, blebetav otrok, kakršni so pač otroci. Sedeli smo v kavarni in jaz sem ju poslušal. S svojo navzočnostjo sem menda bolj motil nego zabaval, komaj da sem spregovoril kakšno besedo. Drugi dan mi je povedala, da sem napravil na malo porazen vtis s svojo molčečnostjo in temnim obrazom. Boji se me. Skomignil sem z rameni. Tako slutijo otroci in psi »hudobnega moža« in vem, da se ne motijo.

(— — — —)

14

Eden izmed tedanjih dni.

Spremljal sem jo po kosilu v pisarno. To so tiste ure, ko sem najbolj občutljiv in zdražljiv. Menim, da jarka opoldanska svetloba name tako vpliva. Ž njo je bilo isto. Greva po cesti in neprijazno molčiva. Hipoma me ošine z ostrim pogledom in mi reče, da bi bilo bolje, če bi brk ne nosil. Tudi lase bi si dal lahko ostriči. (Baš dan prej sem bil pri brivcu.) In tako neznosno dolge čevlje imam in tako ropočem po tlaku. (V resnici se je včasih prav otročje smejala mojim žensko majhnim stopalom.) In čas bi bil, da si kupim druge z gumastimi podpetniki. (Izrekla je to v času, ko je morala vedeti, da me tarejo tudi denarne nadloge.) Molčal sem. Ona pa je nadaljevala. Skakala je s predmeta do predmeta, brez zveze, dražila me je. Končno je padla na misel, da bi se morala ločiti. To me je pogrelo. Precej surovo sem jo zavrnil, če morda zato, ker sem preubog, da bi ustrezal njenemu poželju po ofrakanem, elegantno obutem in

napudranem golobradcu. Zadel sem jo huje, nego sem nameraval. Dve težki solzi sta ji spolzeli po licu. Nisem prenesel. Nemo sem se obrnil in stopal proti domu. Ves popoldan nisem mogel delati.

Zvečer sva sedela v kavarni. In kar se je nabralo v meni v teh dneh in zlasti v tem popoldnevu, je bruhalo v besedo. Prosil sem jo odpuščanja za opoldansko surovost, povedal sem ji, kaj se godi v meni in jo rotil, naj si tudi sama prizadene omejiti ta nepotrebna mučenja. Rekel sem ji, da dolgo ne bom zdržal v tem stanju, a kriva bo tudi ona, če pride zaradi teh neumnosti do kakšne še večje neumnosti. Zlasti pa naj ne govori v tem času o ločitvi. Moje besede in krčevito spačeno obličje je vplivalo. Pokrila si je obraz z rokami in jokala. Na zadnje me je prosila, naj ji odpustim, ker sama ni slutila, kako težko me zadevajo njene kaprice. Plačal sem. Po poti mi je obljubila, da ne bo več govorila o ločitvi, ker upa, da bo med nama spet vse do-

bro. Poljubil sem ji roke in v tem poljubu je bilo vse moje odkritosrčno upoštevanje njenega trpljenja in hvaležno zaupanje v njeno dobroto in razsodnost.

Tri dni sva si bila po tem večeru dobra. Četrti dan je začela vse znova.

(— — — — —)

15

Kratko pred božičnimi prazniki sem obiskal kraj najinega prvega srečanja. Kar sem tam zvedel, me je tako vzburilo, da sem se odločil napraviti konec.

V začetku decembra je bila tudi ona na posetih pri domačih. In zvedel sem, da je tam govorila z nekimi ljudmi in jim zatrjevala, da ni med nama ničesar več. To me je udarilo.

Na božični večer smo imeli z dvema prijateljema majhno gostijo pri njej. Dal sem za to svoj zadnji denar, sam ne vem, kako sem prišel do njega. S tega večera mi je ostalo v spominu, da smo se opolnoči poljubili in da mi je zelo

PABERKOVANJE

hudo, ker je bil nje poljub meni prav tako hladen, kakor poljub obema prijateljema.

Drugega dne sem jo poiskal doma in sem ji naravnost povedal, kar mi je vršalo po glavi. Če bi govorila z mano kakor s človekom, s katerim je preživela toliko ur sreče in zla, tedaj bi ostal v svojem sklepu bržkone trden. Ko sem jo pa videl tako hladno in zakrknjeno, se je splazila vame prvič z razdirajočo jezo do nje pomešana želja, da jo ubijem. Hitro sem se poslovil. Na vratih sem se še enkrat ozrl in se ji porogljivo zasmejäl.

*

Zdaj, ko te stvari razglabljam, vem, da je tudi ona pri tistem slovesu trpela. V apatiji, ki je hujša nego vsako drugo trpljenje. Po neki čudni nedoslednosti ljubezni je morala občutiti to, kar sem bil napravil, kot ponižanje. Toda moje oči so bile od vsega med nama in v naju že tako brljave, da niso več razločevale resnice. Močnejša je bila nego jaz, če je to moč, da je znala svoje občutke bolje skrivati nego jaz. Takrat se je bila že vsa vdala misli, da postane usmiljenka, in zavaljo te misli ji je morala biti ločitev olje na pekoče rane.

*

Jaz pa sem si izposodil nekaj denarja in se tisti večer napil do pijanosti, prvič po zelo dolgem času. Drugi in tretji večer prav tako. Podnevi sem ležal zlek-njen v svoji sobi in topo strmel v strop. Vse moje misli so se zgostile v eno samo razbito željo, da pride ona k meni in se pomiriva, tako pomiriva, da ne bo med nama nikoli več teh blaznih duševnih perverznosti, tega, iz ne vem katerih strašnih, skritih prepadov človeške notranjosti izvirajočega sadizma, ki je nama odpjal poslednje ostanke treznosti in zdravja. Ni je bilo.

Četrtega večera nisem več zdržal. Šel sem pod njena okna in gledal, kako tur-robno gorijo. Strašna zapuščenost mi je prehajala skozi vse kožne jamice v telo in sikala iz men kot na pol nore besede, prošnje, ječanje in polglasno klicanje njenega imena. Peti večer isto tako. Na svoji samotni straži sem si izmišljal budalosti, ki bi si jih ob polni pameti nikoli ne izmišljal. Štel sem, kolikokrat je ugasnila luč v njenih oknih in spet zago-rela. Po tem sem hotel izračunati, kdaj prideva spet skupaj. Luč je ugasnila popolnoma. Celo uro sem še divjal po samotnih ulicah in se nazadnje ves pre-mražen in onemogel opotekel proti domu.

Tisto Silvestrovo je bilo eden najbolj obupnih dni mojega življenja. Od dvanajstih do dveh po polnoči sem stal pred njenim domom in štel prikazovanje luči v njenih oknih. Ko sem se odpravil domov, sem bil v taknem stanju, da sem natanko razumel, kaj je blaznost. Nog, ki so mi zmrzle brodile po blatni brozgi in snežnici, nisem čutil več. Tudi svojega telesa ne. Zdelo se mi je, da plavajo samo moje misli v nekakšni netelesni lahkoti prosto po zraku in sanjajo bajne sanje. Vso noč sem se zvijal v mrzlici.

Na Novega leta dan sem obležal. V nočeh se mi je neprestano bledlo. V pol-snu sem prisluškoval, kdaj se mi odzove on, ki sem ga klical. Satan, uničevalec vsega, gospodar trpljenja in edini do-brotnik zapuščenim bitjem. Odgovarjal mi je. Ne motim se. V tistih grozničavih nočeh sem bil tako ozko zvezan z neznanim in nadnaravnim, da sem izgubil ves trah, kolikor ga je še bilo od otroških nog v meni, pred strahovi temot. Podnevi sem bil nekoliko mirnejši. Pisal sem in koprnel po nji, da pride in me vidi v tej revščini. Sporočil ji nisem ničesar, neki moj prijatelj ji je povedal, kako je z mano. Še isti večer je prihi-tela. Menil sem, da me je bog obiskal v moji samotnosti. Ves čas se je smeja-la, se kretala okrog moje postelje, mi stregla in me skušala z igranim veseljem spraviti v dobro voljo. Hvaležen sem ji bil za način, kako je prišla k meni. Nato me je obiskovala skoraj vsak dan. Njena prisotnost je storila vse, česar ne bi mogel noben zdravnik. Štirinajsti dan sem poskusil vstati, a na ulici mi je postalo slabo in sem se moral vrniti. Petnajste-ga dne sem bil že toliko popravljen, da sem jo šel opoldne čakati pred pisarno.

Zvečer sva šla spet v kavarno. Po poti sem se opiral na njeno ramo. Zopet sva se pogovarjala kakor včasih v najinih le-pih dneh. Povedal sem ji, da sem dobil radostni poziv, naj se vrnem v centralo našega lista. Tudi ona je bila tega kraja sita do gnusa, ni pa rekla nič, da pojde z mano.

IZLET V PANONSKO SLOVENIJO

DR. A. DEBELJAK

NADALJEVANJE

Medtem ko si mislimo gostovanjščake za obloženo mizo, je pri Kapeli dekan Škufic povabil redke goste v priklet. Govoreč o slovensko-italijanski slovnici sem v žisu 1931 (X., 20) postavil za trde soglasnike, pred katerimi je treba pisati predlog s (ne z), tale zgled: »Škufic hoče post«. A zdaj vidim, da je to laž, zakaj častiti gospod je poskrbel jedače in pijače, tako da smo mu nekateri ušli skozi banovinsko drevesnico, hoteč ohraniti dober tek za večerjo. Spodaj pa smo nalezeli na sodnika, novomeškega rojaka, ki ga je dr. I. Prijatelj nekje nazval najduhovitejšega klobasarja pod slovenskim soncem. Sestal se je z bratom profesorjem — živa reklama za dobrote teh krajev. Nekaj ur pozneje pa sem kramljal z drugim Novomeščanom, dr. Gregorcem v M. Soboti.

Pustivši na desni Moto, ki kaže na bivšo mitnico kakor Muta in Colsko, smo s prašnikarjem odmečili, poslušajoč opomnje svojih spremljevalcev. Tov. Ščuka — poglejte sami, ali je kaj podoben novinarju v Cankarjevi drami! — je s tržaško zgovornostjo šibal našo popustljivost nasproti madžaronskim objestnežem v Lendavi. Pomenek se je razpredal še pri večerji, pri kateri nas je počastil s svojim prihodom i okr. glavar Lipovšek poleg drugih veljakov. Pomalem smo se razgubili v »Pančevo«, v Martinišče, saj je bilo drugo jutro zgodaj odriniti. Zarana nas je čakal obilen zajutrek, vmes tudi »bela župa« ali zvara, kakor se reče ponekod za prastaro izposojenko mleko.

Dali smo slovo rodnemu mestu Blaža pl. Jaklina, nedosegljivega gubernika svoje dobe († 1695), in lukamatija nas je maloštevilne zgodnjake potegnili proti Ljutomeru. Da smo imeli mojstra pevca med seboj, bi bil mogel z Maistrom pozdraviti Slovenske gorice:

In zvonovom v polja zlata
grla čista in vesela
vriskajo v molitvi vroči,
ko od Mure zora počí . . .

Naš vodnik iz M. Sobote se je ustavil pred Miklošičevim spomenikom in poslal po nekega dijaka, da nas bo ta dalje spremljal. Med tem mi je šinilo v glavo ime tukajšnjega prosvetitelja L. Volkmera,

na katerega je lahko vsak Slovenec gzdav, kakor meni Skuhala in navaja dokaz:

»L. Scheidnagel, v službi pri španskem kralji, so bli v boji tak srčni, ka so jim kral sami tri križe na prsi pripeli, pa še jih s soldačkim redom sv. Hermagilda

LJUTOMER: MIKLOŠIČEV SPOMENIK
(pred spomenikom — razoglav —
avtor našega potopisa, poleg njega
prof. A. Zabkar)

Foto dr. P. Brežnik

počastili. Scheidnagel so iz španskega večkrat svojimi svaki na Ptüji pisali, pa vsegdar so pozvedovali po svojem ljubem vüčeniki Volkmeri... Toti so bli tudi imeniten pevec. Jihove popevke so pune lepih navükov in nedužne šale. Müropolški Slovenci so je najrajši popevali, da so ble v njihovem prosten in razumliven jeziki pisane...«

Evo nekaj Volkmerovih prleških rim:

No prisegni na glaž vina,
da češ gučat, gda boš zina.

Če boš le en samkrat zina,
meniš, ka boš starišina?

Vse kaj bom pred vami guča,
je tak gvišno, kak man pluča . . .

Za spremnika se nam je ponudil do-
brodušen velikan, kaplan v Ljutomeru.
Povzpeli smo se krebri. Na severozapadu
sem slutil Veržej z Aškerčevim »Ropošo
in kruci«; na jugu Stročjo ves, kjer ome-
nja Skuhala dve naselbini Italijanov in
veliko kačo ropotačo, tam na jugovzhodu
pa Lahonce, dalje Vrazov Cerovec in
Žeravinec, odkoder so doneli »Glasi iz
dubrave žeravinske«. Po prijaznih gorica-
h so to jutro moški in brhka dekleta
škrpili trte z galico, ki jo tovariš iz
Krškega pozna kot galicijo; v veliki pri-
peki smo obstali v Jeruzalemu med ne-
štetimi cvetovi pred cerkvijo, ki jo je
sezidal neki Drumblac l. 1652. Posveče-
ni cicerone nam je pokazal tukajšnje
svetinjo, črno voščeno roko, kateri se je
baje dotaknila sama Marijina mati! A
d' autres!

V razkošnem soncu smo polegli po
travi, na pol posnemajoč otroke iz šved-
sko nemške družine, ki so se lovili v ko-
palnih opravah po plotih in češnjah. Ne-
katerim izmed našega krdeca se je ho-
telo predjužnika in dobre kapljice. No
saj tod uspeva grozdje, ki daje najple-
menitejši sok. Ni li že stari nemški pes-
nik Suchenwirt povzdigoval tri vrste loz:
vipavsko, rebulo, ljutomersko, kakor
omenja dr. M. Dolenc v Grudi 1925 (Na-
še vinogradništvo v luči pravne zgodovine)?
Učenemu gospodu pa ne morem
pritegniti v tem, da bi bil mošt nemška
beseda: latinska je kot vino, viničar,
preša in tork(u)la, brajda, kelih. »E-
lendes Winzervolk«, kakor so Nemci pso-
vali slovenske vinogradnike, sicer ni do-
bil trsa šele od Rimljanov, kajti oka-
menelo trtno pero so izkopal na Stari
gori, pač pa se je z juga zatrosila razna
priprava za obdelavo.

Kakšen pomen ima med našim ljud-
stvom pretep, razodeva obilno nazivje,
ki ga je pred nekaj leti v tem tedniku
objavil pokojni Milčinski. Kaj pa take
pretepe povzročata, vam pokaže nasled-
nja terminologija:

Vino, vince, vinček, zlata (božja, vin-
ska) kapljica, trtni sok, trtinščina, lozo-
vina, vinko ložič, gorina, podberin(a),
podbirina, grozdjar, mošt, mašča, mašči-
na, samotok, samorod, samomaščina, žu-
pa, žonta, točnik, snehino mleko, »pija-
ča, kakor bi Mater božjo sesal«, »pijača,
da bi jo angelci pili, če bi usteca imeli«,
bulida, tropinščnica, tropovica, tropinsko
vino, bolnoglavnik, patoka, skavec, ka-
vec, sladkal, podčepina, žvižgavec, ora-
skač, praskavec, cukovec, cukovina,
brozga, brodlja, kaliž, brodnja, zbroja,
lajba, čorba, čobodra, lavra, libra, čmiga,

dodlja, godlja, birsa, kis(e)lica, kiselec,
kislaka, kisovanje, kisoval(n)j, delal(n)j,
drajsan, drman, dudan, hrsan, kludba,
zavrelca, zavrelka, vužgec.

Tem 70 izrazom se lahko še dodajo:
skokavica, odmera, petljevinca, petijot,
polnjenica, kavčna in mlaka.

»Kraj, kjer Bog roko ven molí« pa se
v pisnih ali v pomenku označuje takole:

Gostilna, gostinica, gostinec, gostišče,
goliba, gulja, krčma, pivnica, točarnica,
točilnica, beznica, cuzlja, litovž, taberna,
osmica, t. j. grmotač, pušenšank ali pod
vejo, bircavs, birtija, bodega, oštarija,
pajzelj, špelunka, hotel, restavracija,
klet, nebotačnik, bar, zidanica, vinarna,
vintotoč(nica), salon.

Latinski pregovor pravi: bonum vinum
laetificat. Tega se je menda zavedal
splitški siromak, ki si je želel piti vino
zjutraj: celo, opoldne, nemešano; zve-
čer: kakor ga je Bog dal.

Med tem je prišla jedača in pijača,
menda poklon blage Švedinje, in sprem-
ljevalec nas je potučil:

Primum potum bibe totum.
ad secundum vide fundum.
tertium sit sicut primum
et sic semper bibe vinum.

Za silo bi se to prevedlo:

Prvi napoj izpij ves takoj,
pri drugem potlej do dna poglej,
tretji kot prvi naj bo
in vedno pij vince tako.

To geslo so si prejkone izmislili sred-
njeveški menihi, katerim je nekdo sesve-
dral leoninski šestomer:

O monachi, vesti! stomachi sunt amphora
Bacchi,
o redovniki, trebuhl so vam vinski polov-
niki!

Čeprav sem pohvalil govornika: Munda
dixit verba munda (M. je pametno
povedal), sem zaradi vročine rajši segel
po vrču z vodo, češ, vsaka stvar o svo-
jem času: če je tu na jugovzhodu simbo-
lični Vinski vrh, je pa tam na jugoza-
padu: Strezetina.

Posebno zabavo nam je pri jeruzalem-
ski cerkvi poskrbela družina škorcev ob
svoji valilnici. Ta koristni, na vrtu pa
kvarni ptič nima klasičnega napeva, za-
to je razmeroma pozno prišel s svojo fu-
turistično melodijo v naše leposlovje.
»On glumiti zna kavke glas in čuka«,
piše o njem koroški pesnik, vseučiliški
profesor Fran Eller (Lj. Z. 1928). Deset
let prej je v »Tihozitju« Joža Lovrenčič
poslušal škorca, ki čeblija:

Tu, tu že popek brsti.

Verbic in Vales pravita, da rad opo-
naša ropotanje mlina ali da škriplje ko
zarjavela vrata. Maistrove »Skorce«, ka-
kor čitaš v »Jutru« 22. VII., je v Štefan-
čičevem esperantskem prevodu objavila
»La suda stelo«. Največ se je zamudil
pri njih Miran Brankov (Pesnitve IV.,
93—102), kjer škorec žgoli:

kako se menijo,
krivo se cenijo,
kako se ljubijo,
kako se snubijo,
rujejo, rubijo,
kako se kregajo,
dregajo, begajo,
strašijo, plašijo,
dražijo, vražijo,
kolnejo, koljejo
nori ljudje . . .

Že večkrat omenjeni Skuhala se jih
spominja in pametuje, da ima mladi sa-
mec črno piko na jeziku.

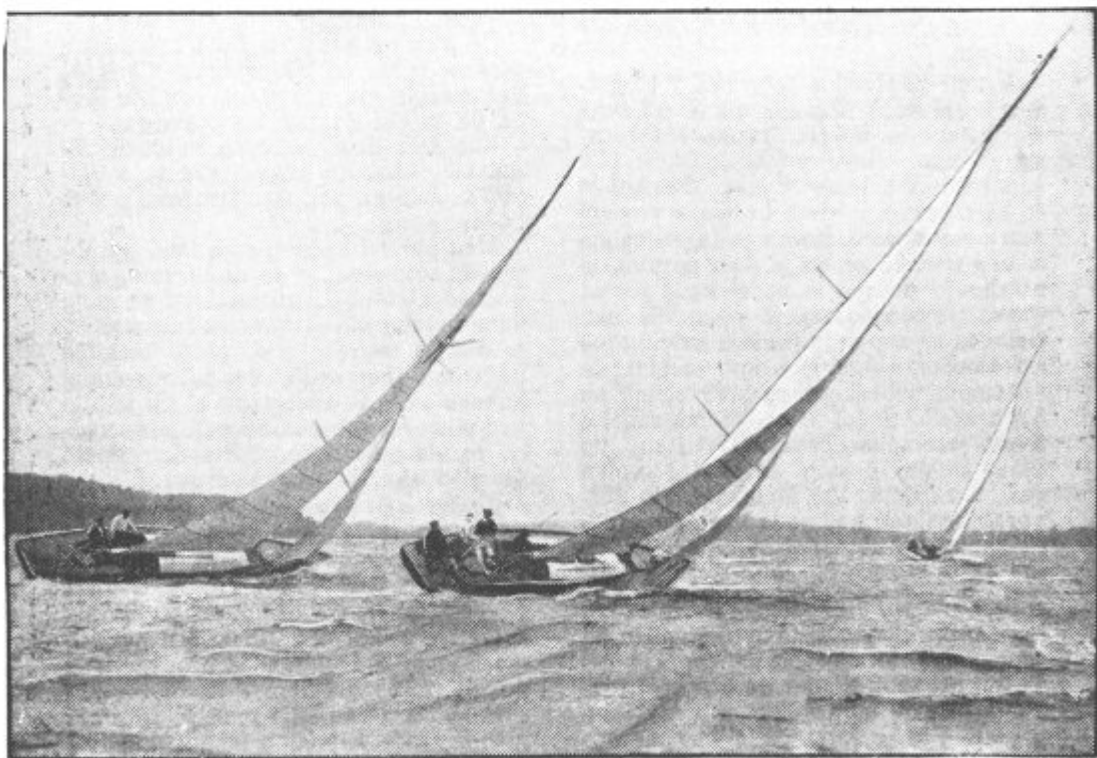
Zadnji, ki jih jemlje v misel, je Slavo
štine (Mlado Jutro 23. VII.).

Opoldne je naše romarje pogostil žup-
nik v Svétinjah. Edino jaz sem rajši s
hriba užival okolico in občudoval srčkane
pucke, po belokrajinsko pajčke, ozaljšane
s paragrafastimi repki, med tem ko mi

je zvočnik iz šole usipal ne vem čigavo
godbo. Danes čitam, da je bil tu doma
portretist Andrej Fekonja, ki je odšel s
trebuhom za kruhom preko velike luže
in si v Ameriki sam življenje vzela.

Malo minut, pa smo bili v ravnini, na
postaji Ivanjkovcih. Koscem nad glavo
so se spreletavale lepe ptice iz kukavič-
jega rodu: zlatovranke, smrdovranke ali
zelene vrane. Ko so nas z vlakom dohi-
teli zaostali tovariši, nam je gostilničar
prinesel obed v sokolsko telovadnico. Po
kratkem nalivu — za mizo in zunaj v
prirodi — smo se prepustili železni kači,
da z nami odvijuga proti Nebotičniku.
Druge nezgode ni bilo ko ta, da se je
tovarišu Samouhu zelenka lendavske
žlahtnine pred mitničarjem izpremenila
v — abstinentsko studenčnico: narobe
Kana Galilejska,

Pa uspeh tega pohoda? Ta ali oni bi
v naglici izustil: potemkinada! Saj v tem
kratkem času ni bilo dosti prilike, da bi
prišli v stik s preprostim prebivalstvom.
Ali nekaj dobrega je izlet gotovo rodil.
Danes marsikdo med nami pogleda, kaj
poročajo o Prekmurju, ki nima nič sibir-
skega na sebi.

VETER NA MORJU

DOŽIVLJAJI V DŽUNGLI

FRANK BUCK

33. POGlavJE

Z NOZEM NA STRAŠNEGA PLAZILCA

Plovica kačjega telesa je bila že v sobi, ko je žena prvič napela vse svoje moči, da bi zakričala na pomoč, odpovedale so ji pa glasovnice, kar se čisto zgodi, če se človek nepričakovano najde pred kačo ali roparsko zverjo. Okamenela od groze ni mogla spraviti iz grla glasu.

Šele, ko se je kača začela ovijati okrog zibke, se je ženi povrnil glas. Njen krik je šel skozi mozeg vsem, ki so ga slišali. Ogromna kača se je tedaj obrnila proti njej ter jo ledeno pogledala. Od strahu na pol ponorela žena je kriknila drugič.

Kabun (vrtnar domačin), ki je obrezoval grmičevje pred hišo, je pritekel v sobo vihteč v rokah parang. Za petami sta mu sledila dva mlada malajska delavca.

Vrtnar je planil v sobo baš v trenutku, ko je kača okrenila glavo od žene v postelji in uperila svojo pozornost na zibelko. Glava velike kače je bila tedaj v višini roba zibelke, manjkal je le še trenutek in dete bi bilo v njenem smrtnem objemu. Kabun sedaj zamahne z vso silo, ki mu jo je dala narava, in strahoviti udarec je zadel kačo tik za glavo. Istočasno sta jo pograbila oba delavca za rep in jo skušala zvleci proč od zibelke. Udav je besno opletal, da so sinovi nebeškega carstva zleteli po vseh kotih. Sedaj je pa vrtnar začel s sveto jezo toliko časa udrihati kači po glavi, dokler ji je ni odsekal s svojim ostrim rezilom. Vsi Malajci znajo zelo spretno vihneti nož, toda vsak povprečni kabun bo obvladal svoje rojake, če mu daste v roke parang.

Strašni nož domačina je njegovo glavno obrambno sredstvo, obenem pa tudi vrtno orodje, ki ga mora imeti vedno pri sebi. Nikdar ne gre brez njega iz hiše in med bojem je prav lepo gledati, s kako spretnostjo ga zna uporabljati.

Zgodba je redek primer, kjer je nož v človeških rokah obvladal strašno in spretno kačo z njenimi železnimi mišicami.

Udavi so bili moj najljubši lovski predmet. Danes je ta vrsta živalstva že precej dobro znana, toda še nedavno se je še zelo malo vedelo, kaj se dogaja potem, ko je taka kača požrla tako obsežno žival in začelja proces prebave.

Leta so me prijatelji po živalskih vrtovih in muzejih prosili, naj napravim poskus in preiščem eno teh kač, ki je pravkar požrla večjo žival, in nato poročam, kako kača svoj plen razkroji v telesu.

Šele leta 1926., najmanj deset let po svoji obljubi, se mi je posrečilo dobiti zaželjeno pojasnilo.

Bil sem na enem majhnih holandskih otokov južno od Singapora. Ti otoki kar mrgole kač, zlasti udavov. Za lovca na velike davičce so pravi raj.

Ker sem dobil naročila iz nekih živalskih vrtov za udave, sva se z Alijem podala na pot, da ustrezava našim odjemalcem.

Med ujetimi kačami sem imel posebno lep primerek, ki je služil za naravnost idealen poskusni predmet za moje nameravane eksperimente. Pravkar se je morala načrti in po obliki oteklina na trupu sem sodil, da je pogoltnila kakega večjega merjasca, ki jih je bilo vse polno na otoku. Čeljust ji je še vedno režala na široko odprta, ker sklepi še niso skočili drug v drugega.

Zvalili smo naš sluzasti plen v mrežo, spleteno iz ratana, in najeli štiri nosače, da so ga odnesli na drogih do čolna. Kača je bila dolga tri in dvajset čevljev in njena teža se je morala kretati nekako med 275 in 300 funti. Z merjascem v drobovju je predstavljala dovolj veliko breme.

Poleg te živali smo ujeli še tri sicer manjše, toda še vedno lepe zastopnike te zanimive vrste.

Ko sem se vrnil v Singapore, sem svoj poskusni vzorec postavil v veliko cisterno, ki so jo svoji čas uporabljali Kitajci za čuvanje živih rib. Ko sem od njih kupil prostor, na katerem sem si zgradil staje, sem prevzel od njih tudi to veliko posodo, ki je merila dvajst čevljev v dolžino in devetnajst v širino.

Na dno sem nastlal slamo, na njo pa položil ujeto kačo in vrh zadela z debelo žico. Nato sem čakal, kako se bo moj poskus razvijal. Dnevno sem meril s posebno vrstico ter zapisoval, kako je objem kače upadal. Oteklina na kačiem telesu se je z vsakim dnem zmanjšala, šele devetega dne so prišli od nje prvi odpadki, ki so obstojali iz obče neprebavljive tvarine kot dlake, kosti, zobov itd. Desetega dne je žival izločila prebavljene ostanke mesa v obliki neke tvarine, ki je bila brez duha in podobna mokremu apnu. Mimogrede naj omenim, da ima ta tvarina zdravilne lastnosti. V Chicagu je neka tovarna za izdelovanje zdravil, ki te odpadke kupuje od živalskih vrtov in tudi iz drugih virov.

Najzanimivejša stvar poskusa pa je bila, da so bile med drugimi odpadki ki jih je kača izločila, tudi štiri kroglice iz dlake, velike približno kakor teniške žoge, le da so bile mnogo bolj trde.

Te žoge so me posebno zanimala. Pred vsem sem se moral čuditi njih popolni okroglosti in pa njihovi obliki, po kateri bi sodil, da so pravkar prišle iz tovarne. Potegnil sem nož in prerezal samo eno ravno čez sredo. V njej sem našel z dlako trdo zadevano merjaščevo kopito. Kopita azijskega merjasca so smrtonosno orožje, ker so na notranji strani ostra kot britev. Ta čudni član prašičje družine je prerezal že marsikatero kačo in manjšo žival pomandravši jih z nogami. Zato si je to orožje zaradi nevarne ostrine kopitnega roba pridobilo spoštovanje že marsikaterega džungelskega bitja.

Prerezal sem nato še ostale tri kroglice in v vsaki sem našel čvrsto zadevano kopito. To dejstvo je zame bila čudovita izkušnja, ker mi je nudila dokaz, da je narava sama poskrbela pri te vrste kačah za varnostno sredstvo za primer, da požre ostre predmete. Če ne bi bilo tega čudnega varstva, tedaj bi ostra merjaščeva kopita razrezala na koščke kače drobovje.

Vse to kaže, da je istina o kači boi prav zamotana. Zaradi tega so odvišne zgodbe, kot sem jih čul na svojem zadnjem potovanju po Daljnem vzhodu. Govorilo se je o ogromnem udavu, ki je požrl vodnega bivola. Plazilec je pogoltnil cel bivolov trup, ki se je zaustavil šele pri obsežnih rogovih. Toda to kače očitvidno ni motilo, ker je mirno čakala, kdaj bodo ostri prebavni sokovi razkrojili plen v njenem telesu in da bo potem glava sama od sebe odpadla. Če vam še povem, da je srednji vodni bivol tako velik kot povprečen bik ali konj, boste uvideli smešnost teh bajk.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)

NAPOLEONOVA SMRTNA MASKA
V londonski knjižnici Rosedery je
bila na dražbi smrtna maska velikega Korzičana

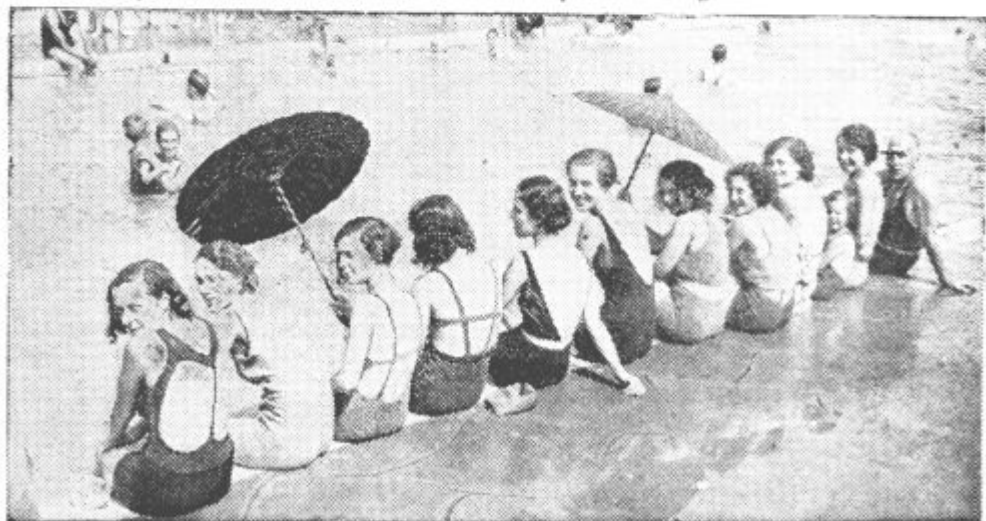
200 LET KOPANJA V MORJU

Kopanje v morju je bilo v starem veku nekaj vsakdanjega, a je prišlo v teku stoletij polagoma iz mode. Šele v začetku 18. stoletja se spet opaža zanimanje za mrzle kopeli in kopanje v morju. Največje zasluge si je tu pridobil britanski zdravnik John Floyer, ki se je v nešteti razpravah zavzel za morske kopeli.

Letošnjo sezono poteče 200 let, odkar so se v mali luki Scarborough pojavili prvi kopalci in vpostavili stare zveze med človekom in vesoljno naravo. John Floyerja imenujemo po vsej pravici ustanovitelja morskega kopališča, kajti njegovo neumorno prizadevanje je rodilo obilne uspehe. S kopanjem so začeli prvi Angličani. Proti koncu 18. stoletja so se pojavila tudi na obalah Severnega morja prva kopaljšča, ki so se bolj in bolj razvijala. Od angleških kopaljšč je najbolj uspevalo ono v Scarboroughu, ki so ga zgradili l. 1733 ter je imelo raznovrsten komfort.

Gostje so posedli v majhna vozila ali v čolne, ki so jih na pol pokrili in se odpeljali na morje. Upeljali so tudi prvi »kopalni stroj«, ki je bilo posebno vozilo s konjsko priprego.

Za mrzle kopeli je agifral poleg John Floyerja tudi dr. Russell, ki je l. 1750 napisal obširno knjigo in posvetil vso svojo moč in znanje kopaljšču v Brightonu. To kopaljšče je zaslovelo 30 let kasneje s posetom tedanjega Valeškega princa, ki je s svojim vzgledom našel mnogo posnemovalcev. Neglede na vreme se je mladi princ dnevno podal v vodo in vzbujal s svojo trmoglavostjo nepopisno navdušenje med narodom. Kaj često je moral slavni plavalni mojster Smoaker, katerega mu je bilo poverjeno varstvo princa, intervenirati in ga izvleči na suho. Kako energično je to izvršil, nam priča dejstvo, da je princa ponovno prijel za ušesa, češ da mu je to ljubše kakor vešala v primeru prinčeve nezgode.

V KOPALIŠČU

Mladega kopalca, ki je zašel predaleč, so navadno prijeli kar za kito in ga izvlekli. Ko se je pa kasneje pojavil običaj kratko striženih las, so se kopalniški čuvaji bridko pritoževali, češ kako težko je rešiti kratko ostriženega ponosrečenca in

nepraktičnih in dolgih kopalnih oblekah so mogle le neokretno plavati in so se gibale na valovih kakor utopljenke. Kopalniške uslužbenke so zaslužile mnogo denarja in ustanovile posebno društvo, ki se je uspešno borilo za svoje stanovske

DRUG ZA DRUGIM . . .

kako skrajni čas bi bil, da bi se striženje kit odpravilo. V kopalniških so imeli moške in ženske uslužbenke, ki so nadzorovali kopalce. Kapanje na prostem je bilo strogo zabranjeno. Pod strogim nadzorstvom se je bilo treba posluževati posebnega »stroja«, ki je zapeljal kopalca v morje. Pogumnejši so jahali na konju v vodo. Ženske so dajale seveda uslužbenkam največ opravka in sitnosti. V svojih

pravice in se pokazalo precej bojevito, ko so se pojavili spomladi l. 1780 praktičnejši stroji z novimi nastavljenici.

Kakor bi se nam zdelo dandanes kopenje pod strogim nadzorstvom v dolgih nepraktičnih oblekah nesmiselno, tako je pomenilo kapanje za tedanje družbo, ki se je navduševala za naravo in življenje v naravi, nekaj izrednega. Celo pozimi so hodili nekateri v vodo. Kako imenitno se

je to tedaj zdelo, nam opisuje Fanny Burney v svojih zapiskih iz novembra l. 1782, ko se je kopala v morju rano zjutraj v družbi nekaterih dam in se morala oblačiti še ob prižgani sveči.

V začetku druge polovice 18. stoletja je zaslovelo kopalnišče Weymont. Pripo-

veduje se, kako svečano so proslavili trenutek, ko je angleški kralj prvič pomočil svojo kraljevsko glavo v vodo. V sosednem kopalnem stroju je bila skrita godba, ki je zaigrala ob tem pomembnem trenutku kraljevo himno. Z. Š.

ZA MISLEČE GLAVE

32

Štirje bratje — štirje poklici

(PONATIS ZABRANJEN)

»Poglejte!« je rekel gospod Prstnik svojim prijateljem. »Dobil sem fotografijo štirih svojih bratov. Zdaj mi pa povejte, kdo izmed njih je vojak, kdo krojač, kdo brivec in kdo pisarniški ravnatelj?«

Prijatelji buljijo v sliko in se zabavajo z ugibanjem.

In vi? Ali spoznate brate po tipičnih znakih njihovega poklica?

33

Slepa dama

(PONATIS ZABRANJEN)

Že teden dni prebiva odlični tujec v velikem planinskem hotelu; zdi se, da je prišel res na odmor in se zato še bolj ogiba ljudi. Zato se mu kar razvedri mračno lice, ko zagleda, da služinčad spravlja v sobe kovčke očividno zelo bogate tujke.

Malomarno vpraša kmalu potem vratarja: »Novi gostje?« »Da,« pojasnjuje vratar. »Žena nekega avtomobilskega kralja iz Amerike, zelo bogata, toda bolna.« »V spremstvu?« — »Zaenkrat sama, družabnica pride šele jutri za njo!«

Okoli polnoči se splazi »odlični tujec« v gumijastih copatah in z rokavicami na rokah v prostore bogate tujke. Brez ropo-

ta odpre s ponarejenim ključem vrata v salon. Vse je temno. Kje je neki dragoceni nakit? Previdno tipa mož okoli sebe, toda nenadno se s hrupom zadene v stekleno omaro in obstoji kot prikovan. Ali ga je dama slišala? Sedaj posluša kot zajec. Glasovi se slišijo iz spalnice. Torej se je zbudila! Kaj sedaj? Bežati ne more; ali naj umori človeka, da reši svojo dragoceno svobodo? Saj ima na vesti še vse hujše stvari kot ta nočni vlom. Če ga ujamejo, saj skoraj pomisliti ni smel dalje.

V tem hipu se odpro vrata, vžge se električna luč, sredi med vrati pa se prikaže dama srednjih let. »Ali je kdo v salonu?« zakliče precej glasno v razsvetljeni prostor in zre nato s praznimi in srepimi očmi v postopača, ki se ne gane z mesta. Dama stopi nato še nekaj korakov dalje, glasno ponovi isto vprašanje, zmaje z glavo, češ, kako se je mogla tako motiti in se spet obrne proti spalnici.

Z obema rokama tipa po steni, dokler končno ne najde stikala. Nato je spet tema, vrata v spalnico se zapro.

»Uboga slepa sirota,« si misli možak, olajšan, nato pa jo spet tiho in brez plena popiha v svojo sobo. Dve minuti pozneje je slečen, deset minut pozneje pa je v rokah policije.

Zaman si ubija glavo, kako ga je mogla spoznati slepa dama. To mu je uganka.

Kako bi jo rešil?

34

Kvartopirci

(PONATIS ZABRANJEN)

V gostilni pri »Tolsti raci« se je vsako soboto zbralo pri kartah 6 prijateljev, da so v nekoliko veselejšem razpoloženju zaključili bridkosti polni teden. Ze leto in dan so bili vajeni sedeti vsak na svojem starem mestu, to se pravi zmerom v istem vrstnem redu za mizo. Neke sobote pa jim je gospod Kovač, ki je bil najmlajši in najmanj filistrski med njimi, predlagal, naj bi v bodoče vsakokrat spremenili vrstni red za enega moža. »To bo prineslo vsaj nekaj spremembe v igro,« je dejal. Starejši so nekaj mrmrali, ker jim je bilo neprijetno spreminjati stare navade in čemerni Fabjan je pripomnil, da se dostikrat itak ne bodo mogli presteti tako, da bi bilo drugače. »No, no,« ga je zavrnil Kovač, »le nič se pre nagliti, doživel boš še prav lepo presenečenje.« Po tej kratki debati je bil Kovačev predlog sprejet.

Čez koliko časa bodo sedeli prijatelji zopet v prvotnem vrstnem redu?

Rešitev št. 29
(Svet od zgoraj)

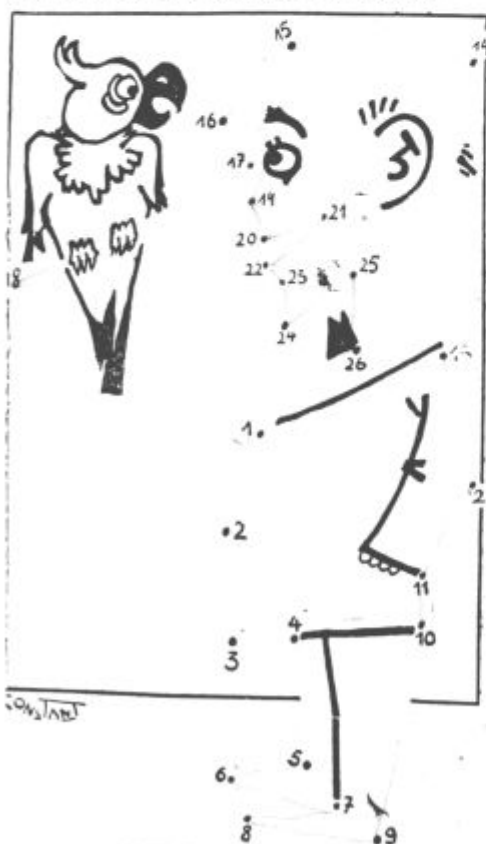
Na sliki so narisane: ročka za mleko (1), svinčnik (2), škropilnica (3), hranilnik (4), kotliček za vodo (5), stekleničica parfuma (6) in čistilnik za parket (7). Vsi predmeti so narisani v pravem medsebojnem velikostnem razmerju.

Rešitev št. 30
(Mostnina)

Stanko je imel 1.75 Din. Prvič mu je Mirko primaknil vso vsoto, torej 1.75 Din, tako da je imel vsega 3.50 Din. Ko je šel prvič preko mosta, je pustil 2 Din mostnине, tako da mu je ostalo 1.50 Din. Mirko je še enkrat primaknil 1.50 Din; Stanko je imel 3 Din. Ko se je drugič vračal z druge strani, je imel le še 1 Din premoženja. Mirko je dal še 1 Din, tako da je šel Stanko na pot z 2 Din, ki jih je moral tretjič pustiti kot mostnino. Vrnil se je že brez pare.

Rešitev št. 31
(Svetovni potnik)

Mali Bob je pogodil pravo. Ker na Sumatri ni levov, jih mr. Snaknit tamkaj ni mogel loviti niti streljati na prostem.

KJE SEDI PAPAGAJ?
Zveži številke po vrstnem redu
z ravnimi črtami!

ZNAMKE PRIPOVEDUJEJO

ZNAMKA - KITOM

Morski kit je menda največja žival, kar jih je kdaj živel na zemlji. Dolg je do 27 m, mladiči pa tehtajo večsi že ob rojstvu 8 ton.

Ti toplokrvni sesalci plavajo od tečaja do tečaja. V eni sami sezoni so ujeli 30.000 teh pošasti v vodah okoli Falklandskih otokov v južnem Atlantiku.

Znamka, ki jo priobčujemo, kaže kita, ko se potaplja. Znamka je bila izdana v začetku tekočega leta v jubilejni seriji ob priliki stoletnice britskega gospostva nad Falklandskimi otoki. Kakor znano, se Argentina ni nikoli odpovedala tem otokom ter je zato protestirala proti izdaji teh znamk.

ZNAMKE V STO LETIH

Mednarodna filatelistična zveza je izdala poročilo o statističnem delu, ki ga je bila pričela že ob koncu lanske poletne sezone. Ta statistika pravi, da so na vsem svetu od l. 1840. do l. 1932. izdali 61.056 vrst znamk, in sicer 19.866 v Evropi, 16.239 v Ameriki, 12.852 v Afriki, v Aziji 9017, v Avstraliji 3082. Mala Nikaragua je izdala v 92 letih 1333 vrst, Kolumbija 1062, Turčija 1057. Viktorija je izdala v vsem 2 vrsti, Edvardova dežela pa 1.

NEKAJ ZA VSE

Odrasel človek se težje okuži z jetiko nego otrok. Ni treba misliti, da oboliš od vsakega diha in ozračju, ki je okuženo z jetiko, ali od požirka tuberkuloznega mleka ali zaradi majhne rane od razbitega pljuvalnika. Človeško telo vsebuje v zdravem stanju namreč dovolj snovi, ki uničuje bakterije, in pretiran strah ni umesten. Vsekako pa je v svojo lastno korist, da se izogibaš možnostim infekcije.

Človek vdihna na dan približno 10.000 l zraka.

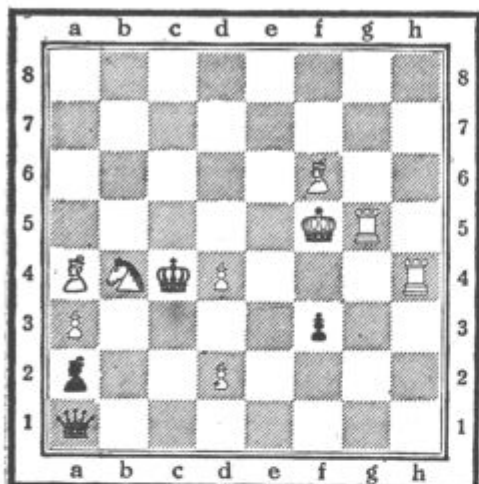

Od žeje umremo veliko prej nego od gladi, in sicer še preden smo izgubili četrtno normalne količine vode v telesu.

PROBLEM 35

Dr. A. Ricciardi (Berlin)

Mat v treh potezah

Z OLIMPIJADE V FOLKESTONU

Na mednarodni šahovski olimpiadi v Folkestonu v Angliji je bila odigrana naslednja srčkana miniaturna igra s Caro-Cann otvoritvijo.

Beli: Mikenas (Litva) Črni: Flohr (ČSR)

1. e2—e4	c7—c6
2. d2—d4	d7—d5
3. e4×d5	c6×d5
4. c2—c4	Sg8—f6
5. Sb1—c3	Sb8—c6
6. Sg1—f3	Le8—g4
7. Lf1—e2	d5×c4?

(Po tem nezdravem poizkusu prevzame beli takoj vodstvo partije; zakaj ne enostavno e7—e6?)

8. d4—d5	Lg4×f3
9. Le2—f3	Sc6—e5
10. 0—0	Dd8—d7
11. Dd1—e2	Se5×f3+
12. De2×f3	0—0

(Zelo drzno. Črni se odloči za to, ker se poizkus, razviti kraljevega tekača z g7—g6, izjalovi zaradi Df3×f6.)

13. b2—b3	e7—e6

(Beli prične s to pospešeno otvoritvijo linije napad, ki ga izvede energično in z eleganco.)

14. b3×c4	e6×d5
15. Lc1—f4	d5—d4
16. Sc3—b5	Lf8—c5
17. Ta1—b1	Dd7—c6
18. Df3—b3±	Dc6—d7

19. Sb5×a7+ 1 Lc×a7

20. Dc3—a3! In črni kapitulira. Za 20. . . . b7—b6 pride 21. T×b6! z neprijetno grožnjo Da6+ in za La7 e..ostavno 21. Da8.

Rešitev problema 34

1. Kc1!, h3, 2. Sc2+, Ka2 3. Sb4+, Kb3 4. Sd3, Kc4 5. Sf2, h2, 6. g5, Kd5. 7. Kc2, Ke6 8. K:c3, K:g5, 9. Kd3 in dobi.

VNETJE SAPNIKA ZARADI SONČENJA

Ljudje svetlih las in malo pigmentirane, prosojne kože radi zbole po pretiranem sončenju na vnetju sapnika. Po najnovejših raziskovanjih je vzrok vnetja ta, da se pod vplivom ultravijoličnih žarkov beljakovinsate snovi v koži razkroje, pri tem nastale strupene snovi pa zaidejo v kri, tako da posredno vplivajo dražeče zlasti na sluznice. Morda vplivajo žarki tudi na ta način, da se spremeni množina soli v posameznih delih tkaničevja. zaradi česar zlasti sluznice rade nabreknejo in nudijo prav ugodno redišče bakterijam, ki so morda prodrle vanje. Ljudje s plavimi ali rdečkastimi lasmi, modrih ali sivih oči ter blede prosojne kože morajo biti pri sončenju prav posebno previdni.

Giese: »Ulica v pokrajinskem mestecu«